

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annettua lakia. Esityksen mukaan tuottajaorganisaatioiden hyväksyminen olisi jatkossa mahdollista kaikilla markkinajärjestelyn kattamilla tuotealoilla. Nykyisin tämä on mahdollista vain hedelmä-, vihannes-, maitotuote-, naudanliha- ja peltokasvialoilla. Tuottajaorganisaatioiden perustamisen edistämiseksi niiden hyväksymistä koskevia vaatimuksia lievennettäisiin. Tuottajaorganisaatiot ovat tuottajien aloitteesta perustettuja organisaatioita, jotka toteuttavat maataloustuotteiden tuotantoon ja markkinoille saattamiseen liittyviä tehtäviä. Tuottajaorganisaatiot voivat tehostaa tuotantoa ja siten osaltaan parantaa tuotannon kannattavuutta. Tuottajaorganisaatiot voivat myös parantaa tuottajien neuvotteluvoimaa.

Lakiin lisättäisiin myös maatalousalan toimialaorganisaatioiden hyväksymisen mahdollistavat säännökset. Toimialaorganisaatiossa voivat olla edustettuina tuotanto, jalostus ja kauppa, vähimmäisvaatimuksena on tuotannon sekä kaupan tai jalostuksen edustajien osallistuminen. Toimialaorganisaation tehtävänä voi olla esimerkiksi tuotantoa ja markkinoita koskevien tilastotietojen julkaiseminen, tulevaa markkinakehitystä koskevien selvitysten tekeminen, vientimarkkinoiden tutkiminen, vakiosopimusten laatiminen, tiedottaminen, tutkimusten tekeminen ja tuotantomenetelmien kehittäminen sekä luonnonmukaista maataloutta ja alkuperänimitysten, laatumerkintöjen ja maantieteellisiä merkintöjen käyttöä edistävät toimet.

Tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden toiminnan kilpailuoikeudellinen arviointi perustuisi voimassa olevaan kilpailulainsäädäntöön.

Lisäksi lakiin tehtäisiin muuttuneesta Euroopan unionin lainsäädännöstä johtuvia, luonteeltaan lähinnä teknisiä muutoksia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
1.1 Tuottajaorganisaatiot.....	4
1.2 Toimialaorganisaatiot.....	4
1.3 Muut lainsäädännön muutostarpeet.....	5
2 NYKYTILA.....	5
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
<i>Tuottajaorganisaatioiden hyväksymisedellytykset.....</i>	<i>5</i>
<i>Tuottajaorganisaatioiden järjestelyjen kilpailuoikeudellinen arviointi.....</i>	<i>6</i>
<i>Eräät muut tuottajaorganisaatioiden toimintaa koskevat vaatimukset.....</i>	<i>8</i>
<i>Toimialaorganisaatioiden hyväksymisedellytykset.....</i>	<i>9</i>
<i>Toimialaorganisaatioiden järjestelyjen kilpailuoikeudellinen arviointi.....</i>	<i>11</i>
<i>Tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden tarkastuksia ja niitä koskevien vaatimusten rikkomista menettelyt.....</i>	<i>12</i>
<i>Tuottaja- ja toimialaorganisaatioita koskeva käytäntö Suomessa.....</i>	<i>13</i>
<i>Muut markkinajärjestelyyn liittyvät Euroopan unionin lainsäädännön muutokset.....</i>	<i>13</i>
2.2 Kansainvälinen kehitys.....	13
2.3 Nykytilan arviointi.....	15
<i>Tuottajaorganisaatioiden tarvetta ja toimintaa koskevat selvitykset.....</i>	<i>15</i>
<i>Tuotealat, joilla tuottajaorganisaatioille voisi olla tarvetta.....</i>	<i>17</i>
<i>Tuottajaorganisaatioiden hyväksymisedellytykset.....</i>	<i>20</i>
<i>Toimialaorganisaatioiden tarvetta ja toimintaa koskevat selvitykset.....</i>	<i>20</i>
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	22
3.1 Tavoitteet.....	22
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	23
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	23
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	23
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	23
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	24
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	24
4.4 Muut vaikutukset.....	25
5 ASIAN VALMISTELU.....	25
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	25
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	25
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	27
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	27
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	30
3 VOIMAANTULO.....	31
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	31
4.1 Elinkeinovapaus ja yhdistymisvapaus.....	31
4.2 Viranomaisten toimivalta ja kotirauha.....	32
4.3 Norminantovaltuus.....	32
LAKIEHDOTUS.....	34
Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta.....	34
LIITE.....	39
RINNAKKAISTEKSTI.....	39

HE 144/2016 vp

Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta39

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

1.1 Tuottajaorganisaatiot

Tuottajaorganisaatiot ovat maataloustuotteiden tuottajien aloitteesta perustettuja organisaatioita, jotka toteuttavat jäsentensä maataloustuotteiden tuotantoon liittyviä EU:n lainsäädännössä tarkemmin määritettyjä tavoitteita.

Tuottajaorganisaatioita koskevan EU:n lainsäädännön perustelujen mukaan jäsenvaltioiden olisi voitava hyväksyä tuottajaorganisaatiot, koska ne voivat olla hyödyllisiä tarjonnan uudelleenryhmittelyssä aloilla, joilla tuottajien ja ostajien keskittyminen ei ole tasapainossa. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemän *alkutuotantoseelvityksen* (Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 2/2013) mukaan maataloustuottajien neuvotteluvoima elintarvikeketjussa on yleensä hyvin heikko. Tätä vahvistaa se tosiasia, että Suomessa maatilat ovat edelleen pieniä. Sen sijaan päivittäistavaramarkkinat ovat erittäin keskittyneet. Myös useat keskeiset elintarviketeollisuuden alat ovat oligopolistiset ja suurten toimijoiden hallussa. Alkutuotantoseelvityksen mukaan tuottajaorganisaatiot saattavat olla neuvotteluvoiman ja elinkeinojen rakennemuutoksen näkökulmasta varteenotettava kehityslinja tulevaisuudessa.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on lausunnossaan (MmVL 9/2014 vp) edellyttänyt, että Suomessa ryhdytään valmistelemaan kansallista lainsäädäntöä, joka mahdollistaa tuottajaorganisaatioiden toiminnan laajemmin. Tuottajaorganisaatiolainsäädännön uudistaminen on todettu myös pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelmassa. Mainitun maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnon jälkeen hyväksyminen on laajennettu (HE 142/2015 vp) pelto- kasvi- ja naudanliha-alan tuottajaorganisaatioihin. Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on kyseistä esitystä käsittelevässä mietinnössään (MmVM 4/2016 vp) antanut lausumaehdotuksen, jonka mukaan eduskunta edellyttäisi, että alkutuotannon asemaa markkinoilla vahvistetaan kaikissa tuotantosuosunnissa. Eduskunta on tämän hyväksynyt.

1.2 Toimialaorganisaatiot

Toimialaorganisaatioita koskevan EU:n lainsäädännön perustelujen mukaan toimialakohtaisilla organisaatioilla voi olla merkittävä asema toimitusketjun toimijoiden välisen vuoropuhelun ja parhaiden käytänteiden edistämiseksi sekä markkinoiden avoimuuden lisäämisessä. Toimialaorganisaatioissa voi olla edustettuna tuotanto, jalostus ja kauppa. Vähimmäisvaatimuksena on tuotannon sekä kaupan tai jalostuksen edustajien osallistuminen.

Toimialaorganisaation on ottaen huomioon jäsentensä ja kuluttajien edut pyrittävä tiettyyn päämäärään, johon voi sisältyä esimerkiksi tuotantoa ja markkinoita koskevan tietämyksen ja avoimuuden lisääminen julkistamalla tilastotietoja tuotantokustannuksista, hinnoista ja määristä tai selvitysten tekeminen tulevasta markkinakehityksestä. Toimialaorganisaation tavoitteisiin voi kuulua myös tuotantomahdollisuuksien ennakointi, tuotteiden markkinoille saattamisen yhteensovittamisen edistäminen erityisesti tutkimuksen ja markkinaselvitysten avulla, potentiaalisten vientimarkkinoiden tutkiminen, vakiosopimusten laatiminen, tiedottaminen, tutkimusten toteuttaminen, laadun parantamista koskevien menetelmien ja keinojen kehittäminen, kulutuksen edistäminen ja tuotteita koskevan tiedon tarjoaminen sekä luonnonmukaista maataloutta, alkuperänimityksiä, laatumerkintöjä ja maantieteellisiä merkintöjä edistävien toimien toteuttaminen.

1.3 Muut lainsäädännön muutostarpeet

Euroopan unionin maataloustuotteiden markkinajärjestelyä koskeva lainsäädäntö on muuttunut siten, että aiemmat komission asetukset on useilta osin Lissabonin sopimukseen perustuen muutettu komission delegoiduiksi asetuksiksi ja komission täytäntöönpanoasetuksiksi. Sisällöllisiä muutoksia on tässä yhteydessä tehty kuitenkin vähän ja muutokset ovat luonteeltaan pääsääntöisesti teknisiä. Maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain (999/2012), jäljempänä *markkinajärjestelylaki*, säännöksissä viitataan useilta osin EU:n lainsäädäntöön, jota on edellä selvitetyn mukaisesti muutettu. Laissa tehdyt viittaukset EU:n lainsäädäntöön ovat siten useilta osin vanhentuneet ja ne tulisi päivittää.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Tuottajaorganisaatioiden hyväksymisedellytykset

Tuottajaorganisaatioiden hyväksymisestä säädetään maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1308/2013, jäljempänä *markkinajärjestelyasetus*. Sen mukaan jäsenvaltion on hyväksyttävä hedelmä- ja vihannesalalla ja maitoalalla toimivat tuottajaorganisaatiot. Hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatioiden hyväksymisestä säädetään markkinajärjestelyasetuksen 159 ja 160 artiklassa ja maitoalan tuottajaorganisaation hyväksymisestä markkinajärjestelyasetuksen 152 artiklan 3 kohdassa ja 161 artiklassa. Kansallisesti hyväksymisestä säädetään markkinajärjestelylain 12 b §:ssä. Tuottajaorganisaation hyväksymisestä päättää sen nojalla Maaseutuvirasto.

Muiden tuotealojen tuottajaorganisaatioiden hyväksyminen on jäsenvaltiolle vapaaehtoista. Suomessa vapaaehtoinen hyväksyminen on laajennettu (HE 142/2015 vp) peltokasvi- ja naudanliha-alan tuottajaorganisaatioihin, joiden hyväksymisestä säädetään markkinajärjestelylain 12 g §:ssä.

Sekä pakollisiin eli hedelmä- ja vihannesalan ja maitoalan tuottajaorganisaatioihin että vapaaehtoisesti hyväksyttäviin tuottajaorganisaatioihin sovellettavista yleisistä hyväksymisedellytyksistä säädetään markkinajärjestelyasetuksen 152 artiklan 1 ja 2 kohdissa sekä 153—155 artikloissa. Lisäksi markkinajärjestelyasetuksessa ja markkinajärjestelylaissa on eräitä tuotesektorikohtaisia säännöksiä.

Mainitun markkinajärjestelyasetuksen 152 artiklan mukaan jäsenvaltio voi pyynnöstä hyväksyä tuottajaorganisaatiot, jotka on perustettu tuottajien aloitteesta ja jotka muodostuvat markkinajärjestelyasetuksessa tarkoitetun yksittäisen tuotealan viljelijöistä ja joissa näillä on 153 artiklassa tarkemmin määritelty asema. Hyväksyminen edellyttää lisäksi, että tuottajaorganisaatio pyrkii tiettyyn päämäärään, johon voi sisältyä vähintään yksi 152 artiklassa määritellyistä tavoitteista. Tavoitteena voi olla varmistaa tuotannon suunnittelu ja mukauttaminen kysyntää vastaavaksi, keskittää jäsenten tuottamien tuotteiden tarjontaa ja markkinoille saattamista, optimoida tuotantokustannuksia ja investointien kannattavuutta ympäristöön ja eläinten hyvinvointiin liittyviin vaatimuksiin vastaamiseksi ja vakauttaa tuottajahintoja, laatia tutkimuksia ja kehitysaloitteita, edistää ja antaa teknistä apua, edistää tuotantonormien käyttöä, tuotteiden laadun parantamista ja nimisuojuotteiden kehittämistä, käsitellä sivutuotteita ja jätettä, edistää luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja ilmastonmuutoksen hillitsemistä, kehittää

aloitteita menekinedistämisen ja kaupan pitämisen aloilla tai antaa tarvittavaa teknistä tukea futuurimarkkinoiden ja vakuutusjärjestelmien käyttöön.

Markkinajärjestelyasetuksen 154 artiklassa säädetään tuottajaorganisaatiolta edellytettävästä tuottajien määrästä ja kaupan pidetyn tuotannon määrästä sekä toimintaa koskevista vaatimuksista. Markkinajärjestelyasetuksen 155 artiklassa säädetään mahdollisuudesta ulkoistaa toimintoja. Näihin vaatimuksiin liittyvää oikeuskäytäntöä on selvitetty esityksessä HE 142/2015 vp. Markkinajärjestelylaissa on annettu näitä vaatimuksia tarkentavia säännöksiä. Markkinajärjestelylain nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa tuottajaorganisaatioista (802/2014) säädetään tarkemmin hedelmä- ja vihannesalan ja maitoalan sekä naudanliha- ja peltokasvialan tuottajaorganisaatioiden hyväksymisen edellytyksenä olevista jäsenmäärästä ja kaupan pidetyn tuotannon arvosta.

Tuottajaorganisaatioiden järjestelyjen kilpailuoikeudellinen arviointi

Tuottajaorganisaation hyväksymisestä on erotettava sen toteuttamien sopimusten, päätösten ja menettelytapojen, jäljempänä *järjestelyt*, kilpailuoikeudellinen arviointi. Hyväksymisedellytyksissä on kyse yleisemmistä kriteereistä, kuten jäsenten vähimmäismäärästä, kun taas järjestelyjen arvioinnissa on kyse enemmänkin tosiasiallisen toiminnan arvioinnista. Tämän vuoksi järjestelyjen kilpailuoikeudellista hyväksyttävyyttä ei lähtökohtaisesti arvioida hyväksymisen yhteydessä, vaan tarvittaessa myöhemmin kilpailuviranomaisten toimesta kilpailuoikeuteen perustuen. Tuottajaorganisaatioiden toteuttamien järjestelyjen kilpailuoikeudellista hyväksyttävyyttä ja tähän liittyvää oikeuskäytäntöä on selvitetty hallituksen esityksessä HE 142/2015 vp. Yhteenvedona siitä voidaan todeta seuraavaa:

Järjestelyjen kilpailuoikeudellisessa tarkastelussa lähtökohtana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä SEUT, 101 artikla. Sen 1 kohdan mukaan sisämarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyjä ovat sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten ja yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua sisämarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy sisämarkkinoilla ja erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat:

- a) joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja;
- b) joilla rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita, teknistä kehitystä taikka investointeja;
- c) joilla jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä, joiden mukaan eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin sovelletaan erilaisia ehtoja kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasemaan asettavalla tavalla;
- d) joiden mukaan sopimuksen syntymisen edellytykseksi asetetaan se, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset;
- e) joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.

Mainitun artiklan mukaan kielletyt sopimukset ja päätökset ovat mitättömiä. Tuottajaorganisaatiolle on kuitenkin sallittu tästä poikkeuksia. Poikkeusten soveltuvuuden osalta arvioidaan käytännössä ensin, soveltuuko järjestelyihin markkinajärjestelyasetuksen 209 artiklan tuottajaorganisaatioita koskeva poikkeus.

HE 144/2016 vp

Markkinajärjestelyasetuksen 209 artiklan mukaan maataloustuotteiden tuotantoa, myyntiä tai yhteisten varastointi-, käsittely- tai jalostuslaitosten käyttöä koskevat järjestelyt ovat lähtökohdaisesti hyväksyttäviä, jos ne eivät vaaranna EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden toteutumista eikä niihin liity velvoitetta soveltaa samoja hintoja eivätkä ne estä kilpailua. Poikkeus koskee vain tilanteita, joissa on kyse maataloustuottajien tai heidän yhteisöjensä välisistä yhteistyöjärjestelyistä. Esimerkiksi tuottajaosuuskunnan ja teurastamon välinen sopimus ei kuulu poikkeuksen piiriin.

Jos markkinajärjestelyasetuksen 209 artiklan poikkeus ei sovellu, tilanteeseen voi kuitenkin soveltua erikoistumissopimuksia koskeva ryhmäpoikkeusasetus. Erikoistumissopimuksia ovat muun muassa järjestelyt, joilla yritykset sopivat tuottavansa yhdessä tiettyjä tuotteita tai antavat toisilleen alihankintaa koskevan toimeksiannon yhden tai useamman tuotteen tuottamiseksi.

Jos myöskään erikoistumissopimuksia koskeva ryhmäpoikkeusasetus ei sovellu, voi sovellettavaksi tulla SEUT 101 artiklan 3 kohdan tehokkuuskriteeri. Siinä kyse on tuotannon tai tuotteiden jakelua tehostavasta tai teknistä tai taloudellista kehitystä edistävästä järjestelystä. Viime kädessä tapaukseen tulee sovellettavaksi edellä mainittu SEUT 101 artiklan 1 kohta.

Edellä selvitetty EU:n kilpailulainsäädäntö soveltuu vain tilanteisiin, joissa järjestelyllä voi olla vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan eli järjestelyllä on niin sanottu kauppavaikutus. Jos järjestely ei ole omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, EU:n kilpailusäännökset eivät sovellu, mutta järjestely voi kuitenkin kuulua Suomessa kilpailulain (948/2011) soveltamisalaan. Tällöin arviointiin sovelletaan kilpailulain säännöksiä. Myös kauppavaikutuksen määritelmää on selvitetty tarkemmin esityksessä HE 142/2015 vp.

Elinkeinonharjoittajien välisistä kielletyistä kilpailunrajoituksista säädetään kilpailulain 5 §:ssä, joka vastaa asiasisällöllisesti edellä selvitettyä SEUT 101 artiklan 1 kohtaa. Kilpailulain 5 §:n kieltoa koskevista poikkeuksista säädetään kilpailulain 6 §:ssä.

Jos kauppavaikutuksen alittava tuottajaorganisaation järjestely vaikuttaisi olevan mainitun 5 §:n nojalla kielletty, tulisi arvioitavaksi, soveltuuko järjestelyihin kuitenkin kilpailulain 2 §:n 2 momentin maataloutta koskeva poikkeus. Kilpailulain 2 §:n 2 momentin mukaan 5 §:ä ei sovelleta sellaisiin maataloustuottajien, tuottajien yhteenliittymien, toimialakohtaisten yhteenliittymien ja tällaisten yhteenliittymien muodostamien yhteenliittymien järjestelyihin, jotka koskevat maataloustuotteiden tuotantoa tai myyntiä taikka yhteisten varastointi-, käsittely- tai jalostuslaitosten käyttöä, jos järjestely täyttää SEUT 42 artiklan mukaisesti vahvistetut sisällölliset edellytykset, joiden perusteella SEUT 101 ja 102 artiklan kilpailusäännöt eivät tule sovellettaviksi.

Kilpailulain 2 §:n 2 momentti vastaa asiasisällöllisesti edellä mainittua markkinajärjestelyasetuksen 209 artiklaa. Kyseistä momenttia koskevien perustelujen mukaan ”tarkoituksena on ollut selkeyttää, että kilpailulain mukainen maatalouden alkutuotantoa koskeva soveltamisala-poikkeus vastaa EU:n maataloutta koskevaa soveltamisalapoikkeusta ja sitä sovelletaan EU:n soveltamiskäytännön kanssa yhdenmukaisesti. Tarkoituksena on myös ollut, että kansallinen lainsäädäntö sallii jatkossakin EU:n oikeuden sallimat järjestelyt”. Näin ollen kansallisen lainsäädännön tarkoituksena on ollut hyväksyä samat järjestelyt, jotka ovat mahdollisia EU:n lainsäädännön nojalla. Koska kilpailulain tulisi sallia EU:n oikeuden sallimat järjestelyt, voidaan kilpailulain tulkinnassa käyttää hyväksi EU:n kilpailuoikeuden tulkintaa.

Kilpailulain 2 §:n 2 momenttia koskevien esitöiden (HE 88/2010 vp) mukaan momentti kattaa EU:n kilpailusääntöjen soveltamisesta maatalouteen annettua asetusta vastaavasti vain sellai-

HE 144/2016 vp

set järjestelyt, joihin ei sisälly velvoitetta noudattaa määrättyjä hintoja. Lisäksi on vielä tarkistettava, että järjestelyllä ei estetä kilpailua ja että se ei vaaranna yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden saavuttamista.

On vielä syytä huomioida, että mainittujen poikkeusten nojalla lähtökohtaisesti sallittuihin järjestelyihin voi kuitenkin tulla sovellettavaksi muu kilpailulainsäädäntö ja erityisesti SEUT 102 artiklassa ja kilpailulain 7 §:ssä säädetty määräävän markkina-aseman väärinkäytön kieltö.

Eräät muut tuottajaorganisaatioiden toimintaa koskevat vaatimukset

Markkinajärjestelyasetuksen 153 artiklassa säädetään tarkemmin tuottajaorganisaation toimintaa koskevista vaatimuksista, kuten säännöille, jäsenyydelle ja suoramyynnille asetetuista vaatimuksista. Kilpailuoikeus asettaa säännöille rajoituksia, joita on selvitetty tarkemmin esityksessä HE 142/2015 vp. Niistä voidaan yhteenvetona todeta seuraavaa:

Markkinajärjestelyasetuksen 209 artiklan 1 kohdan kolmannen kappaleen mukaan 209 artiklan poikkeussäännöksiä ei sovelleta järjestelyihin, jotka estävät kilpailun. Myöskään SEUT 101 artiklan 3 kohdan poikkeusta ei voida soveltaa, jos järjestely poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia tuotteita. Kilpailun estävien järjestelyjen kieltö voi tulla arvioitavaksi esimerkiksi tuottajaorganisaation asettamien jäsenyyteen taikka tuotteiden tuotantoon tai myyntiin liittyvien ehtojen osalta. Tällaiset järjestelyt voivat olla 209 artiklan 1 kohdan kolmannessa kappaleessa säädetyllä tavalla kilpailua estäviä tai SEUT 101 artiklan vastaisia.

Tuottajaorganisaatioiden sääntöjen laatimisessa on syytä huomioida oikeuskäytäntö, joka rajaa mahdollisuuksia sitoa toimija tiettyyn järjestelyyn pitkiksi ajoiksi. Lähtökohtana on, että toimijalle pitää varata mahdollisuus erota järjestelystä ja oikeus valita toimijat, joille tuotteita myydään. Myös tuotantosopimukseen voi liittyä tuottajaa tuottajaorganisaatioon sitovia ehtoja, kuten eroamiskorvaus, pääomapanosten menettäminen, kilpailukieltö eroamisen jälkeen tai kieltö ottaa jäsen myöhemmin takaisin tuottajaorganisaatioon.

Jäsenyyteen liittyvien ehtojen hyväksyttävyyttä on käsitelty tapauksessa Oude Luttikhuis (C-399/93), jossa pidettiin sinänsä hyväksyttävänä sitä, että organisaation toiminnan jatkuvuuden ja laajuuden varmistamisen kannalta voi olla tarpeen tarvittaessa asettaa jäsenyyteen liittyviä rajoitteita. Organisaation säännöissä jäsenille asetettavien lojaalisuuden varmistamiseen tähtäävien rajoitusten on kuitenkin rajoituttava siihen, mikä on välttämätöntä organisaation asianmukaisen toiminnan varmistamiseksi ja erityisesti riittävän laajan taloudellisen pohjan ja jäsenyyteen liittyvän vakauden varmistamiseksi. Tuomiossa käsitellään erityisesti eroamiskorvauksia, jotka käytännössä sitovat tuottajan pitkäksi aikaa tuottajaorganisaatioon. Tuomion mukaan liian pitkäksi aikaa organisaatioon sitovat säännöt vaarantavat yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden saavuttamisen, kuten yksittäisen toimijan tulojen kasvattamisen.

Myös erilaiset sakot tai maksut voivat käytännössä sitoa toimijan organisaatioon. Tuomiossa DLG (C-250/92) on käsitelty organisaation sääntöjen mukaan jäsenille määrättävien sakkojen hyväksyttävyyttä. Sen mukaan rajoitusten on rajoituttava siihen, mikä on tarpeellista organisaation asianmukaisen toiminnan varmistamiseksi ja organisaation sopimusvallan säilyttämiseksi suhteessa tuottajiin. Organisaation perimien maksujen hyväksyttävyyttä on käsitelty tapauksessa Florimex (C-265/97).

Kilpailua voi estää myös esimerkiksi jäsenen eroamisoikeuden rajoittaminen asettamalla jäsenyydelle minima aika tai eroamiselle irtisanomisaika. Jäsenyyden irtisanomisajasta on syytä erottaa jäsenyyden vähimmäisaika, josta säädetään markkinajärjestelyasetuksen 153 artiklan 2 kohdan e alakohdassa. Sen mukaan tuottajaorganisaation perussäännöissä on määrättävä sään-

HE 144/2016 vp

nöistä, jotka liittyvät uusien jäsenten hyväksymiseen ja erityisesti jäsenyyden vähimmäiskes-
toon, joka ei voi olla vuotta lyhyempi. Tämä on suoraan sovellettavaa EU:n lainsäädäntöä eikä
siitä ole tarpeen erikseen kansallisesti säätää. Jäsenyysajan pituuden hyväksyttävyyttä on käsi-
teltä EY:n tuomioistuimen tuomiossa DLG (C-250/92).

Myös pitkäaikaiset toimitussopimukset ja niihin liittyvät yksinmyyntivelvoitteet voivat sitoa
tuottajan pitkäksi aikaa organisaatioon, vaikka muodollisesti jäsenyydestä eroaminen onkin
mahdollista. Liian pitkäaikaiseksi määritelty uskollisuusvelvoite organisaatioon olisi omiaan
vaarantamaan tuottajan mahdollisuudet käyttää vaihtoehtoisia myyntikanavia, mikä voi vaa-
rantaa maatalouspolitiikan yhden tavoitteen eli tuottajan tulotason kasvun toteutumisen (Lut-
tikhuis C-399/93). Ruotsin kilpailuviraston päätöksessä Arla Foods amba (Konkurrensverket:
Beslut Dnr 791/2003) pitkäkestoisten toimitussopimusten todettiin estävän jäsenten mahdolli-
suudet kääntyä kilpailevien toimijoiden puoleen, minkä katsottiin vaarantavan EU:n maatalo-
uspolitiikan tavoitteiden saavuttamisen.

Muiden kuin tuottajien mahdollisuutta toimia tuottajaorganisaation jäsenenä on selvitetty tar-
kemmin esityksessä HE 142/2015 vp. Siitä voidaan lyhyesti todeta, että markkinajärjestelyase-
tuksen 153 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan tuottajaorganisaation perussäännöissä on
määrättävä säännöistä, jotka varmistavat, että tuottajajäsenet voivat demokraattisella tavalla
valvoa organisaatiota ja sen päätöksentekoa. Sen sanamuodon mukainen tulkinta antaa aiheen
olettaa, että tuottajaorganisaatiossa voisi olla myös muita kuin tuottajajäseniä, kunhan päätök-
senteon valvonta säilyy tuottajajäsenillä.

Muiden jäsenten hyväksyttävyyttä arvioitaessa on kuitenkin syytä huomioida, että tuottajaor-
ganisaatiota koskevat kilpailuoikeudelliset poikkeukset eivät välttämättä sovellu, jos järjeste-
lyihin osallistuu muita kuin tuottajia. Esimerkiksi EU:n komission päätöksessä Bloemenvei-
lingen Aalsmeer (IV/31.379, OJ L262/1988) on katsottu, että maataloutta koskeva kilpailuo-
ikeudellinen poikkeus ei soveltunut, kun kyseessä oli maataloustuottajien ja tukkukauppioiden
välinen sopimus. Samoin todettiin tuomiossa Meldoc (IV/31.204 OJ L 348/1986), jossa kyse
oli maitoalan tuottajaorganisaation ja yksityisen yrityksen, joka ei ollut tuottajaorganisaatio,
järjestelyistä. Myös tuomiossa Milchförderungsfonds (IV/28.930 OJ L 35/1985) katsottiin, et-
tä poikkeus ei koskenut järjestelyä, jossa oli mukana ammattiliitto (German Farmers' Union).
Tapauksessa French Beef (Case COMP/C.38/279, OJ L 209/2003) poikkeuksen ei katsottu
soveltuvan järjestelyyn, jossa oli mukana teurastamo. Vaikka kyseisissä tapauksissa ei ole
suoranaisesti kyse tuottajaorganisaation jäsenistä, vaan organisaation ulkopuolisten tahojen
kanssa tekemistä järjestelyistä, niistä kuitenkin ilmenee, että muiden kuin tuottajien osallistu-
misesta järjestelyihin voi seurata kilpailuoikeudellisia ongelmia.

Myös tuottajaorganisaation jäsenen oikeudella tuotteidensa suoramyyntiin tuottajaorganisa-
ation ulkopuolella on liityntä kilpailun mahdolliseen estymiseen. Suoramyyntioikeuden rajoit-
tamista on arvioitu esimerkiksi komission päätöksessä Bloemenveilingen Aalsmeer
(88/491/EEC, OJ L 262/1988). Sen mukaan sitova järjestely voi luoda tilanteen, jossa yksittäi-
sellä jäsenellä ei ole muita mahdollisuuksia kuin myydä tuotetta tuottajaorganisaation kautta.
Päätöksessä tarkemmin selvitetystä syistä tätä ei pidetty yhteisen maatalouspolitiikan tavoit-
teiden mukaisena. Lähtökohtaisesti on selvää, että suoramyyntioikeuden rajoittamisen tulee
olla asianmukaisesti perusteltua eivätkä tuottajaorganisaatiot saa missään tapauksessa koko-
naan kieltää suoramyyntioikeutta jäseniltään.

Toimialaorganisaatioiden hyväksymisedellytykset

Toimialaorganisaatioiden hyväksymisedellytyksistä säädetään markkinajärjestelyasetuksen
157 artiklan 1 kohdassa ja 158 artiklan 1 ja 5 kohdissa.

Mainitun 157 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat pyynnöstä hyväksyä jollain yksittäisellä markkinajärjestelyasetuksen 1 artiklan 2 kohdassa luetellulla alalla toimivat toimialakohtaiset organisaatiot, jotka muodostuvat tuotantoon ja vähintään yhteen seuraavista toimitusketjun vaiheista liittyvien taloudellisten toimien edustajista: yhden tai useamman alan tuotteiden jalostus tai kauppa, myös jakelu. Edellytyksenä on myös, että ne on perustettu kaikkien tai joidenkin niihin kuuluvien organisaatioiden tai yhteenliittymien aloitteesta. Lisäksi niiden on ottaen huomioon jäsentensä ja kuluttajien edut pyrittävä tiettyyn päämäärään, johon voi sisältyä erityisesti yksi 157 artiklan 1 kohdan c alakohdassa luetelluista tavoitteista.

Tavoitteet voivat olla seuraavia:

i) tuotantoa ja markkinoita koskevan tietämyksen ja avoimuuden lisääminen muun muassa julkistamalla koottuja tilastotietoja aiemmin tehtyjen sopimusten mukaisista tuotantokustannuksista, hinnoista, myös tarvittaessa hintaindekseistä, määristä sekä niiden kestosta, ja tekemällä selvityksiä mahdollisesta tulevasta markkinakehityksestä alueellisesti, kansallisesti tai kansainvälisesti;

ii) tuotantomahdollisuuksien ennakointi ja julkisten markkinahintojen rekisteröinti;

iii) tuotteiden markkinoille saattamisen entistä paremman yhteensovittamisen edistäminen erityisesti tutkimuksen ja markkinatutkimusten avulla;

iv) potentiaalisten vientimarkkinoiden tutkiminen;

v) sanotun rajoittamatta 148 ja 168 artiklan soveltamista unionin sääntöjen mukaisten vakiosopimusten laatiminen maataloustuotteiden myynnistä hankkijoille ja/tai jalostettujen tuotteiden toimittamisesta jakelijoille ja vähittäismyyjille ottaen huomioon, että on saatava aikaan oikeudenmukaiset kilpailuedellytykset ja vältettävä vääristymiä markkinoilla;

vi) tuotteisiin liittyvän koko potentiaalın hyödyntäminen, myös markkinointimahdollisuuksien osalta, ja taloudellista kilpailukykyä ja innovointia vahvistavien aloitteiden kehittäminen;

vii) tiedottaminen ja tutkimusten toteuttaminen tuotannon innovoimiseksi, järjeistämiseksi, parantamiseksi ja ohjaamiseksi ja tarvittaessa jalostamiseksi ja kaupan pitämiseksi markkinoiden tarpeisiin ja kuluttajien makuun ja odotuksiin entistä paremmin mukautettujen tuotteiden suuntaan, erityisesti tuotteiden laadun, suojatulla alkuperänimityksellä tai suojatulla maantieteellisellä merkinnällä varustettujen tuotteiden erityisominaisuudet mukaan lukien, ja ympäristönsuojelun osalta;

viii) keinojen etsiminen eläinlääkintätuotteiden tai kasvinsuojeluaineiden käytön rajoittamiseksi, muiden tuotantopanosten hallinnoimiseksi paremmin, tuotteiden laadun varmistamiseksi, maaperän ja vesien suojelemiseksi, elintarviketurvallisuuden edistämiseksi, erityisesti tuotteiden jäljitettävyyden avulla ja parantamalla eläinten terveyttä ja hyvinvointia;

ix) menetelmien ja keinojen kehittäminen tuotteiden laadun parantamiseksi kaikissa tuotannon ja tarvittaessa jalostuksen ja kaupan pitämisen vaiheissa;

x) kaikkien mahdollisten sellaisten toimien toteuttaminen, joilla voidaan tukea, suojata ja edistää luonnonmukaista maataloutta sekä alkuperänimityksiä, laatumerkintöjä ja maantieteellisiä merkintöjä;

HE 144/2016 vp

xi) integroitua kestäväää tuotantoa tai muita ympäristöystävällisiä tuotantotapoja koskevien tutkimusten edistäminen ja laatiminen;

xii) tuotteiden terveelliseen ja vastuulliseen kulutukseen kannustaminen sisämarkkinoilla; ja/tai terveydelle vaarallisen käytön haitoista tiedottaminen;

xiii) kulutuksen edistäminen ja/tai tuotteita koskevan tiedon tarjoaminen sisämarkkinoilla ja niiden ulkopuolisilla markkinoilla;

xiv) sivutuotteiden ja jätteiden hallinnan ja vähentämisen tukeminen.

Markkinajärjestelyasetuksen 158 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat hyväksyä pyynnöstä toimialakohtaiset organisaatiot, jos tällaiset organisaatiot täyttävät 157 artiklassa säädetty vaatimukset, harjoittavat toimintaansa yhdellä tai useammalla asianomaisella alueella, muodostavat merkittävän osan 157 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettusta taloudellisesta toiminnasta eivätkä itse harjoita tuotantoa, jalostusta tai kauppaa.

Keskeisiä lisäriteerejä toimialaorganisaation jäsenten, perustamisen ja tavoitteiden lisäksi ovat siis sen edustaman toiminnan merkittävyys ja kieltä harjoittaa itse tuotantoa, jalostusta tai kauppaa. Jos jäsenvaltiot hyväksyvät toimialakohtaisen järjestön, niiden on markkinajärjestelyasetuksen 158 artiklan 5 kohdan mukaan päätettävä hyväksymisen myöntämisestä neljän kuukauden kuluessa siitä, kun hakemus ja kaikki sitä tukevat asianmukaiset todisteet on jätetty siinä jäsenvaltiossa, jossa organisaation päätoimipaikka on. Lisäksi jäsenvaltion on suoritettava tarkastuksia varmistaakseen, että organisaatiot täyttävät hyväksymisedellytykset ja määrätävä organisaatiolle vahvistamia seuraamuksia, jos toimenpiteitä ei ole noudatettu tai jos ilmenee sääntöjenvastaisuuksia. Jäsenvaltion on myös tarvittaessa peruutettava hyväksyntä, jos hyväksymisedellytykset eivät enää täyty sekä ilmoitettava komissiolle vuosittain hyväksymisen myöntämistä, epäämistä tai peruuttamista koskevista päätöksistä.

Maitotuotealan toimialaorganisaatioiden hyväksymisedellytyksistä säädetään markkinajärjestelyasetuksen 157 artiklan 3 kohdassa ja 163 artiklassa. Ne eivät eroa merkittävästi edellä selvitetyistä muiden tuotealojen toimialaorganisaatioiden hyväksymisedellytyksistä.

Toimialaorganisaatioiden järjestelyjen kilpailuoikeudellinen arviointi

Toimialaorganisaatioiden toteuttamien järjestelyjen arvioinnista säädetään markkinajärjestelyasetuksen 210 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan edellä mainittua SEUT 101 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta sellaisten hyväksytyjen toimialaorganisaatioiden sopimuksiin, päätöksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, joiden tarkoituksena on toteuttaa 157 artiklan 1 kohdan c alakohdassa ja maito- ja maitotuotealan osalta 157 artiklan 3 kohdan c alakohdassa lueteltuja toimia. Kyseisiä toimia on selvitetty tarkemmin edellä.

Mainittua 210 artiklan 1 kohdan poikkeusta sovelletaan 2 kohdan mukaan ainoastaan, jos siinä tarkoitetuista sopimuksista, päätöksistä ja yhdenmukaistetuista menettelytavoista on ilmoitettu komissiolle ja jos komissio ei ole kahden kuukauden kuluessa tarvittavien tietojen saamisesta todennut niiden olevan ristiriidassa unionin sääntöjen kanssa. Niitä ei saa panna täytäntöön ennen määräajan päättymistä. Niiden katsotaan olevan ristiriidassa unionin sääntöjen kanssa, jos ne

a) voivat aiheuttaa minkäänlaista markkinoiden lokeroitumista unionissa;

b) voivat haitata yhteisen markkinajärjestelyn toimintaa;

c) voivat aiheuttaa kilpailun vääristymiä, jotka eivät ole välttämättömiä niiden yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi, joihin toimialakohtaisen organisaation toimella pyritään;

d) sisältävät hintojen tai kiintiöiden vahvistamista;

e) voivat olla syrjiviä tai poistaa kilpailua merkittävältä osalta asianomaisia tuotteita.

Jos komissio toteaa määräajan jälkeen, että soveltamisedellytykset eivät täyty, se päättää, että kyseiseen sopimukseen, päätökseen tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan sovelletaan SEUT 101 artiklan 1 kohtaa. Komission päätös voi tulla voimaan aikaisintaan sinä päivänä, jona se annetaan tiedoksi asianomaiselle toimialakohtaiselle järjestölle, paitsi jos tämä on antanut väärää tietoa tai on väärinkäyttänyt poikkeusta. Kun kyseessä ovat monivuotiset sopimukset, ensimmäisenä vuonna annettu ilmoitus koskee myös seuraavia sopimuksen kattamia vuosia. Tällöin komissio voi kuitenkin milloin tahansa joko omasta aloitteestaan tai toisen jäsenvaltion pyynnöstä antaa lausunnon yhteensopimattomuudesta.

Lähtökohtana on edellä selvitetyn mukaisesti, että toimialaorganisaation toiminta edellyttää markkinajärjestelyasetuksen 210 artiklan mukaisesti komission hyväksyntää. Mikäli toimialajärjestön toiminta ei saisi komission hyväksyntää, sovellettavien kilpailusääntöjen valinnan osalta asiassa tulisi arvioitavaksi niin sanottu kauppavaikutus. Kauppavaikutuksen määrittelyä on selvitetty tarkemmin HE 142/2015 yleisperustelujen yhteydessä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston näkemyksen mukaan toimialaorganisaatioiden menettelyillä on pääsääntöisesti vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja kauppavaikutuksen alittuminen toimialaorganisaatioiden kohdalla olisi käytännössä harvinainen tilanne. Mikäli sellainen harvinainen tilanne joskus toteutuisi, että kauppavaikutuskriteeri jäisi täyttymättä, sovellettavaksi tulisi kilpailulaki.

Kilpailulain 2 §:n 2 momentin mukaan lain 5 §:ää ei sovelleta sellaisiin maataloustuottajien, tuottajien yhteenliittymien, toimialakohtaisten yhteenliittymien ja tällaisten yhteenliittymien muodostamien yhteenliittymien järjestelyihin, jotka koskevat maataloustuotteiden tuotantoa tai myyntiä taikka yhteisten varastointi-, käsittely- tai jalostuslaitosten käyttöä, jos järjestely täyttää SEUT 42 artiklan mukaisesti vahvistetut sisällölliset edellytykset, joiden perusteella mainitun sopimuksen 101 ja 102 artiklan kilpailusäännöt eivät tule sovellettaviksi. On epätodennäköistä, että järjestely, jota komissio ei pidä markkinajärjestelyasetuksen mukaisena, saisi kilpailulain 2 § 2 momentin mukaisen maatalouspoikkeuksen suojan. Sen sijaan on todennäköistä, että tällaisessa tapauksessa kilpailulain 5 § tulisi sovellettavaksi. Kilpailulain 5 §:ää sovelletaan yhtenevästi SEUT 101 artiklan kanssa.

Tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden tarkastuksia ja niitä koskevien vaatimusten rikkomista menettelyt

Tässä esityksessä tarkoitettujen uusien tuotealojen tuottajaorganisaatioiden hyväksymisedellytysten noudattamisen tarkastuksiin sovellettaisiin markkinajärjestelylain 9 luvun tuottajaorganisaatioiden tarkastuksia koskevia säännöksiä. Ne voitaisiin laajentaa koskemaan myös toimialaorganisaatioiden hyväksymisedellytysten tarkastuksia.

Markkinajärjestelylain 11 luvun säännökset hyväksytyille toimijoille annettavasta korjauskehoksesta ja huomautuksesta samoin kuin hyväksymisen peruuttamisesta tulisivat sovellettaviksi myös uusien tuotealojen hyväksytyihin tuottajaorganisaatioihin ja toimialaorganisaatioihin.

HE 144/2016 vp

Tuottajaorganisaatioiden järjestelyihin mahdollisesti liittyviin kilpailunrajoituksiin sovelletaan voimassa olevia kilpailulain säännöksiä. Ne soveltuisivat myös tässä esityksessä ehdotettavien uusien tuotealojen tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden toteuttamiin järjestelyihin.

Tuottaja- ja toimialaorganisaatioita koskeva käytäntö Suomessa

Suomessa voidaan nykyisin hyväksyä tuottajaorganisaatioita hedelmä- ja vihannes- ja maitoaloilla sekä naudanliha- ja peltokasvialoilla. Hedelmä- ja vihannesalalla toimii kolme hyväksyttyä tuottajaorganisaatiota. Muilla tuotealoilla hyväksymistä ei ole haettu. Hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatioiden toimintaa on kuvattu markkinajärjestelylain muutosta koskevissa esityksissä HE 145/2013 vp ja HE 142/2015 vp. Toimialaorganisaatioiden hyväksyminen ei ole Suomessa nykyisin mahdollista.

Tuottajaorganisaatioiden hyväksymisestä päättää nykyisin Maaseutuvirasto, joka päättäisi jatkossa myös uusien tuotealojen tuottajaorganisaatioiden ja toimialaorganisaatioiden hyväksymisestä. Se ei hyväksymishakemusta käsitellessään lähtökohtaisesti ota kantaa organisaation suunnitteleminen järjestelyjen hyväksyttävyyteen. Niiden hyväksyttävyydelle ei myöskään voi saada viranomaisen etukäteishyväksyntää. Maaseutuvirasto voi kuitenkin normaaliin viranomaisyhteistyöhön perustuen pyytää tarvittaessa lausunnon Kilpailu- ja kuluttajavirastolta.

EU:n kilpailuoikeuden soveltamisessa toimivaltaisia viranomaisia ovat EU:n komissio ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Kauppavaikutuksen alittavien järjestelyjen osalta toimivalta on Kilpailu- ja kuluttajavirastolla.

Muut markkinajärjestelyyn liittyvät Euroopan unionin lainsäädännön muutokset

Maataloustuotteiden markkinajärjestelyä koskevaan EU:n lainsäädäntöön on tehty viime aikoina lukuisia muutoksia. Ne johtuvat siitä, että Lissabonin sopimuksen johdosta komission asetuksia on muutettu komission delegoiduiksi ja täytäntöönpanoasetuksiksi. Samalla EU:n lainsäädäntöä on pyritty yksinkertaistamaan. Viimeaikaiset muutokset ovat koskeneet erityisesti varastointia ja tuonti- ja vientitodistusjärjestelmää koskevia komission asetuksia. Kyseisten säädösten täytäntöönpanosta säädetään markkinajärjestelylaissa. EU:n lainsäädännön muutoksista seuraa tarve tehdä eräitä, lähinnä teknisiä muutoksia markkinajärjestelylakiin.

2.2 Kansainvälinen kehitys

Tuottajaorganisaatioihin sovellettavaa kilpailulainsäädäntöä koskevaa kansainvälistä vertailua on tehty markkinajärjestelylain muutosta koskevassa esityksessä HE 142/2015 vp.

Vuonna 2012 maa- ja metsätalousministeriö tilasi Pellervon taloudelliselta tutkimuslaitokselta tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden toimintaa Suomessa koskevan selvityksen (Tuottaja- ja toimialaorganisaatiot Suomessa PTT työpapereita 139), jäljempänä *PTT:n selvitys*. Siinä on arvioitu organisaatioiden kansainvälistä kehitystä erityisesti Iso-Britannian osalta. Seuraava kuvaus perustuu PTT:n selvitykseen. Ei ole tiedossa, ovatko PTT:n selvityksessä kuvatut organisaatiot hyväksytyjä markkinajärjestelyasetuksessa säädetyllä tavalla.

Isossa-Britanniassa toimii laaja tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden kattojärjestö AHDB (Agriculture & Horticulture Development Board). Organisaatio perustuu lakiin The Agriculture and Horticulture Development Board Order No. 576, jossa säädetään muun muassa organisaation toimialoista, tavoitteista ja rahoituksesta. Toimialoja on kuusi, joista kullakin toimii kattojärjestön alaosasto (maito, vilja, sianliha, naudan- ja lampaanliha, peruna sekä puutarha). Tavoitteina ovat toimialan tehokkuuden ja tuottavuuden parantaminen, menekinedistäminen,

HE 144/2016 vp

markkinointi, tuotteiden ja palveluiden parantaminen ja kehittäminen ja kestävä kehityksen edistäminen. Rahoituksesta vastaavat tuottajat ja jalostajat. Yhteensä AHDB:n alaiset toiminnot kattavat noin 75 % Ison-Britannian maataloustuotannosta.

AHDB:n alaosa maitotalalla on DairyCo, joka toimii brittiläisten maidontuottajien yhteisenä edunvalvontaorganisaationa. Toiminnan tavoitteina on tarjota jäsenille tietoa, auttaa maidontuottajia hallitsemaan ympäristöön ja juridiikkaan liittyvät vaatimukset, auttaa maidontuottajia parantamaan kannattavuutta ja välittää kuluttajille maidontuotantoa koskevaa tietoa. Rahoituksensa DairyCo saa tuottajien maksamista jäsenmaksuista. Dairy UK puolestaan on tuottajien omistamien osuuskuntien, muiden maidonjalostajien ja myös maitotuotteiden ostajien yhteinen etujärjestö. Sen tehtävänä on edunvalvonnan lisäksi markkina- ja muun tiedon välittäminen jäsenille ja kuluttajille. Lisäksi se tarjoaa jäsenilleen asiantuntijapalveluita, jotka liittyvät muun muassa työvoiman palkkaukseen, juridiikkaan, elintarviketurvallisuuteen ja energiakysymyksiin. Dairy UK omistaa myös Dairy Councilin, jonka tehtävä on välittää tieteelliseen tutkimustietoon perustuvaa informaatiota.

HCGA on vilja- ja öljykasveista vastaava osasto. Sen tavoitteena on luoda peltokasvien tarjontaketju, jossa kaikki voivat hyötyä kestävä kehityksen mukaisesta toiminnasta. HCGA:n toimintaa rahoittavat tuottajat, viljakauppiat ja teollisuus. HCGA toimii aktiivisesti tutkimuksessa ja kehitystyössä, välittää markkinainformaatiota, auttaa tarjontaketjun hallinnassa ja tekee kuluttajamarkkinointia. HGCA:n hallitus koostuu tuottajien ja jalostajien edustajista sekä riippumattomasta jäsenestä ja puheenjohtajasta. Hallituksen tehtävänä on vastata vilja- ja öljykasvisektorin strategiasta. HCGA:n tutkimustyön painopisteenä on kestävä kehityksen mukaisten ja kilpailukykyisten tuotantomenetelmien edistäminen. Se tarjoaa jäsenilleen palveluita verkossa, jossa on tietoa hinnoista, tarjonnasta, kysynnästä, kaupasta ja politiikasta. Sillä on myös vientiorganisaatio, joka pyrkii luomaan uusia markkina-alueita. Tietoa vientimahdollisuuksista välitetään tuottajille. HGCA tarjoaa myös informaatiota ruuasta ja ravitsemuksesta tuottajille, jalostajille ja kuluttajille. Sen avulla pystytään määrittelemään kuluttajakäyttäytymistä ja kohdistamaan tarjontaa kysynnän mukaiseksi.

BPEX edustaa sianlihan tuottajia ja sianlihan jalostajia Englannissa. Sen pyrkimyksenä on parantaa englantilaisten sianlihan tuottajien tehokkuutta ja kannattavuutta sekä vahvistaa kysyntää. Sen on tarkoitus lisätä sekä tuottajien että jalostajien kustannustehokkuutta ja lisätä markkinoilta saatavia tuotteita. Suurin osa jäsenmaksuista saaduista varoista käytetään markkinointiin, tutkimukseen, kehitysohjelmiin, tiedottamiseen ja tarjontaketjun kehittämiseen.

EBLEXin tehtävänä on auttaa naudanlihan sekä lampaanlihan tarjontaketjuja olemaan tehokkaampia sekä lisäämään lihan arvoa ketjussa. EBLEXin toimintatavat ovat hyvin samankaltaiset kuin BPEXin. Toiminnan päämääränä on auttaa jäseniä saamaan paras mahdollinen tulo kestäväällä tavalla ja samanaikaisesti lisätä naudan- ja lampaanlihan kysyntää. Rahoitus perustuu tuottajien ja teurastamoiden maksuihin.

HDC:n tavoitteena on edistää puutarha-alalla tutkimusta ja tuotekehitystä. HDC rahoittaa tutkimus- ja tuotekehityshankkeita. Suurin osa hankkeista liittyy tuotannon tehostamiseen esimerkiksi tuholaisten ja tautien torjuntaa koskevaa tuotantoteknologiaa kehittämällä. Toiminta rahoitetaan jäsenmaksuilla.

Potato Councilin keskeisin tehtävä on edistää toimialansa kilpailukykyä ja kestävä kehitystä. Tavoitteena on muun muassa tehokkuuden lisääminen ja markkinoinnin kehittäminen. Potato Councilin jäsenenä noin 2 900 perunantuottajaa sekä 400 perunoiden ostajaa. Sen toiminta rahoitetaan viljelijöiden ja ostajien maksuista. Suurimmat menoerät koostuvat tutkimus- ja kehi-

tystyöstä sekä tiedonvälityksestä. Potato Councilissa on viisi osastoa: siemen ja vienti, tiedonvälitys, markkinointi, markkinatutkimus sekä tutkimus ja kehitys.

Potato Councilin siemen- ja vientiyksikön tavoitteena on auttaa siementen tuottajia kasvattamaan markkinoitaan asiakkaiden vaatimusten mukaisesti sekä tuottamaan laadukkaita tuotteita ja lisäämään brittiläisten siementen menekkiä. Se pyrkii turvaamaan sen, että siementuottajat pystyvät tarjoamaan vaaditun tason mukaista siementä. Vientiosasto toimii kanavana teollisuuteen. Tiedonvälitysosaston tehtävänä on tiedon keruu, sen jalostaminen ja edelleen välittäminen siten, että markkinoitavaa sadon laatua ja siten sadon arvoa voidaan parantaa. Lisäksi sen tehtävänä on seurata tuotannon kustannuksia ja reagoida muuttuvaan toimintaympäristöön ja lainsäädäntöön. Potato Council pitää yllä palvelua, jonka avulla tuottajajäsenet voivat tarkastella oman tuotantonsa kustannuksia ja tehdä päätöksiä oman tuotantonsa kehittämistä. Markkinointiosasto keskittyy ylläpitämään pitkän aikavälin kysyntää sekä vahvistamaan perunan asemaa brittien ruokapöydässä. Tehtävänä on välittää informaatiota kuluttajille, tehdä imagomainontaa ja kehittää yhteistyötä tarjontaketjun kanssa. Markkinatutkimusosaston tehtävänä on kerätä tietoa markkinoiden sekä hintojen kehityksestä. Päämääränä on, että jäsenet ovat hyvin informoituja markkinoilla tapahtuvista muutoksista. Potato Councililla on myös mediasta ja sen informoinnista huolehtiva yksikkö. Potato Councilin tutkimus- ja kehitysosastossa painopiste on kannattavuuden parantamisessa. Tutkimusalueita ovat tuholaiset, taudit, viljely, varastointi sekä kuluttajasuhde. Potato Councilin alaisuudessa toimii myös perunoiden varastoinnin tutkijaryhmä SBCSR (Sutton Bridge Crop Storage Research).

Tuottajaorganisaation jäsenten ja tuotannon määrän tai arvon vähimmäismäärää koskevista muiden maiden käytännöistä ei ole käytettävissä kattavia tietoja. Maitoalan tuottajaorganisaatioiden hyväksymisedellytyksiä koskevan komission kyselyn tuloksista (Milk package implementation - DG Agrin yhteenveto 22.4.2015) voidaan kuitenkin päätellä, että ainakin tällä tuotealalla joissakin jäsenmaissa vaatimukseksi on asetettu vaihtoehtoisesti vain joko jäsenten tai tuotannon vähimmäismäärä. Saatujen tietojen mukaan myös esimerkiksi Irlannissa naudanliha-alan tuottajaorganisaatioiden hyväksymisedellytyksenä on vain jäsenten vähimmäismäärä.

2.3 Nykytilan arviointi

Tuottajaorganisaatioiden tarvetta ja toimintaa koskevat selvitykset

Tuottajaorganisaatioiden nykytilaa on arvioitu markkinajärjestelylain edellisen muutoksen (HE 142/2015) yleisperusteluissa. Lyhyesti siitä voi todeta seuraavaa:

Vuonna 2014 tehdyssä EU:n komission raportissa Assessing efficiencies generated by agricultural producer organisations on käyty läpi tuottajaorganisaatioiden toimintaan liittyviä eri tutkimuksia. Raportista käy ilmi, että tuottajaorganisaatiot voivat ensinnäkin parantaa tuottajien neuvotteluvoimaa yhteismyynnin avulla, koska tuotteita voidaan tarjota myyntiin suurempia eriä. Myös tuotantopanosten ostossa todettiin mahdollisuuksia saada säästöjä suhteessa siihen, että yksittäinen tuottaja ostaa tuotteita.

Toiseksi tuottajaorganisaatiot nähtiin tärkeiksi tuotantoon liittyvien riskien vähentämisessä esimerkiksi varmistamalla suunniteltujen tuotantomäärien myynti, kun myyntisopimukset ovat pidempiä ja määrältään isompia. Myös tuotannon suunnittelu on helpompaa ja tuotannon laajentaminen useisiin tuotteisiin on varmemmalla pohjalla, kun volyymit ovat suurempia ja sopimukset pidempiä. Tuotannon suunnittelun parantuminen parantaa koko elintarvikeketjun tuottavuutta.

Kolmanneksi tuottajaorganisaatioiden etuna pidettiin pääsyä markkinoille, joilla yksittäiset tuottajat eivät voi toimia, koska isommat ostajat eivät usein ole kiinnostuneita toimimaan pienten toimittajien kanssa.

Neljänneksi pidettiin tärkeänä suurtuotannon etuja, jotka mahdollistavat esimerkiksi investointeja, jotka eivät ole yksittäisille tuottajille mahdollisia. Tuottajaorganisaation kautta on myös mahdollista jakaa tehokkaammin tietoa ja apua tuottajille esimerkiksi laaduntarkkailun ja tähän liittyvän ohjeistuksen kautta. Myytessä tuotteita suurempia määriä saadaan ostajilta tehokkaammin palautetta tuotteiden laadusta ja tätä tietoa voidaan hyödyntää kaikkien toiminnassa. Korkeampilaatuisista tuotteista taas voidaan saada parempi hinta ja näin parantaa tuottajien toimeentuloa. Yhteinen tuotannon suunnittelu voi myös kasvattaa tuotannon määrää, mikä niin ikään nostaa tuotannon kannattavuutta. Tuotannon suunnittelun avulla katsottiin voitavan myös varmistaa, että tuottajaorganisaatio pystyy varmasti organisoimaan tuotannon kuljetuksen ja varastoinnin. Myös yhteisten toimintojen, kuten kuljetusten järjestäminen yhteisesti, voi parantaa tuottavuutta.

Tuottajaorganisaatioihin liittyvät suurimmat kehittämistarpeet nähtiin tuotannon jälkeisten toimintojen, kuten jalostuksen, pakkaamisen, merkintöjen tekemisen ja myyntikampanjoiden integroimisessa.

PTT:n selvityksessä on pyritty arvioimaan tuottajayhteistyömuotojen tarpeellisuutta Suomessa. Tuottajaorganisaatiolle nähtiin muita mahdollisia tehtäviä, kuten neuvottelu sopimusehdoista ja tuottajien välisen yhteistyön lisääminen. Ne voisivat osaltaan edesauttaa myös tarjonnan sääntelyä, jos sellaiseen olisi tarvetta.

Alkutuotantonselvityksessä viitataan tuottajien toiminnan tehokkuuden ja neuvotteluvoiman lisäämisen osalta kilpailulainsäädännön jo nykyisin mahdollistamiin alkutuottajien yhteistyöjärjestelmiin. Alkutuotantonselvityksen mukaan huomionarvoista on, etteivät tuottajaorganisaatiot näytä houkuttelevan merkittäviä määriä tuottajia jäseniksi. Organisaatioiden vähäistä roolia voi osaltaan selittää se, että tuottajajärjestöjen edunvalvonta on yrittäjien näkökulmasta jo sinällään riittävää ja monella tuotannonalalla toiminta perustuu osuuskuntiin. Lisäksi viitataan tuottajaorganisaation ylläpitämiseen vaadittaviin lisäresursseihin ja todetaan, ettei niistä saata-va hyöty varmuudella kata kustannuksia. Alkutuotantonselvityksen mukaan tuottajaorganisaatiot saattavat kuitenkin olla neuvotteluvoiman ja elinkeinojen rakennemuutoksen näkökulmasta varteenotettava kehityslinja tulevaisuudessa.

Alkutuotantonselvityksen mukaan yritysten tulee tehdä itse arvio yhteistyöjärjestelynsä sallittavuudesta kilpailuoikeuden näkökulmasta. Tämän arvioinnin helpottamiseksi Kilpailu- ja kuluttajavirasto on alkutuotantonselvityksen mukaan valmis antamaan neuvontaa asiasta.

Työ- ja elinkeinoministeriön tilaaman selvityksen (Tutkimus kilpailusääntöjen soveltumisesta eräisiin maataloustuottajain yhteistyömuotoihin, TEM raporteja 29/2011) johtopäätöksenä on, että merkittävä osa tuottajaorganisaatioiden toimintaan liittyvistä yhteistyömuodoista voisi hyötyä kilpailulain 2 §:n 2 momentissa tarkoitetusta poikkeuksesta ja ettei tarvetta tuottajaorganisaatioita koskevalle kilpailuoikeudelliselle poikkeussääntelylle välttämättä olisi. Näin ollen on päädytty esittämään, että kilpailulainsäädännön osalta tuottaja- ja toimialaorganisaatioihin olisi perusteltua soveltaa voimassa olevia EU:n ja kansallisen kilpailuoikeuden säännöksiä.

Tuotealat, joilla tuottajaorganisaatioille voisi olla tarvetta

Kuten edellä on todettu, eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on edellyttänyt, että Suomessa ryhdytään valmistelemaan kansallista lainsäädäntöä, joka mahdollistaa tuottajaorganisaatioiden toiminnan nykyistä laajemmin. Lisäksi eduskunta on antanut naudanliha- ja pelto- kasvialan tuottajaorganisaatioita koskevan lainsäädännön käsittelyn yhteydessä lausuman, jossa edellytetään, että alkutuotannon asemaa markkinoilla vahvistetaan kaikissa tuotantosuunnissa.

Markkinajärjestelylaissa säädetään markkinajärjestelyn täytäntöönpanosta, joten hyväksyttävät uudet tuotealat voivat olla markkinajärjestelyasetuksen soveltamisalaan kuuluvia tuotealoja. Asiasta säädetään markkinajärjestelyasetuksen soveltamisalaa koskevan 1 artiklan 1 kohdassa. Sen mukaan asetuksessa vahvistetaan yhteinen markkinajärjestely maataloustuotteille, joilla tarkoitetaan kaikkia perussopimusten liitteessä I lueteltuja tuotteita, lukuun ottamatta kalastus- ja vesiviljelytuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä annetuissa unionin säädöksissä määriteltyjä kalastus- ja vesiviljelytuotteita. Saman artiklan 2 kohdan mukaan maataloustuotteet jaetaan seuraaviin, markkinajärjestelyasetuksen liitteessä I tarkemmin määriteltyihin tuotealoihin: vilja, riisi, sokeri, kuivattu rehu, siemenet, humala, oliiviöljy ja syötäväksi tarkoitetut oliivit, pellava ja hamppu, hedelmät ja vihannekset, hedelmä- ja vihannesjalostetuotteet, banaanit, viini, elävät puut ja muut elävät kasvit, kukkasipulit, juuret ja niiden kaltaiset tuotteet, leikkokukat ja leikkovihreä, tupakka, naudanliha, maito ja maitotuotteet, sianliha, lampaan- ja vuohenliha, munat, siipikarjanliha, maatalousperäinen etyylialkoholi, mehiläistuotteet ja silkkiäistoukat sekä muut tuotteet, jotka on määritelty tarkemmin liitteen I osassa XXIV. Muut tuotteet -kategoriaan kuuluu muun muassa peruna.

Edellä mainittujen tuotteiden osalta on ensinnäkin huomioitava, että hedelmä ja vihannesalan ja maitoalan sekä naudanliha- ja peltokasvialan tuottajaorganisaatioiden hyväksyminen on jo nykyisin mahdollista markkinajärjestelylain 12 b ja 12 g §:n nojalla.

Kaikkia markkinajärjestelyasetuksen soveltamisalaan kuuluvia tuotteita ei voida käytännössä tuottaa Suomessa eikä siten myöskään tuottajaorganisaatioiden perustaminen voi tulla niiden osalta kyseeseen. Tällaisia tuotteita ovat ainakin riisi, oliiviöljy ja syötäväksi tarkoitetut oliivit, banaanit ja tupakka. Lisäksi on tuotteita, joita ei tuoteta merkittäviä määriä tai lainkaan Suomessa. Tällaisia ovat humala, viini, pellava, hamppu ja silkkiäistoukat. Lisäksi eräiden tuotteiden osalta voidaan arvioida, että tuottajaorganisaatioille ei välttämättä olisi tarvetta. Tällaisia tuotealoja vaikuttaisivat olevan: kuivattu rehu, siemenet, elävät puut ja muut elävät kasvit, kukkasipulit, juuret ja niiden kaltaiset tuotteet, leikkokukat ja leikkovihreä ja maatalousperäinen etyylialkoholi sekä mehiläistuotteet.

Sokerialalla on mahdollista neuvotella teollisuuden ja viljelijöiden väliset toimialasopimukset, jotka määrittävät juurikkaan ostoehdot. Osapuolet voivat neuvotella keskenään muun muassa hinnasta. Lisäksi jokaisen viljelijän kanssa tehdään juurikkaan toimitussopimus. Nämä mahdollisuudet on määritetty markkinajärjestelyasetuksessa. Vaikka markkinajärjestelyasetukseen perustuva sokerin tuotantokiintiöjärjestelmä lakkaa vuonna 2017, mahdollisuus toimialasopimukseen säilyy. Suomessa on vain yksi juurikassokeritehdas, jonne kaikki viljelijät toimittavat juurikkaansa. Näillä näkymin sokerialan tuottajaorganisaatioiden perustamiselle ei olisi välttämättä tarvetta.

Luomutuotanto kasvaa Suomessa kaikilla tuotealoilla, mutta tuotanto on edelleen hajautunut ympäri maata ja pienten erien markkinointi on hankalaa. Luomutuotteiden kysyntä kasvaa ja erilaisia suoramyymintätapoja on paljon. Myös luomutuottajilla on erilaisia yhteistyömuotoja tuotteidensa markkinoinnissa. Saman alan luomutuottajille saattaisi olla hyötyä tuottajaorgani-

saatioon kuulumisesta erityisesti tuotannon tehokkuuden parantamisessa ja tuotteiden markkinoille saattamisessa.

Näin ollen Suomen kannalta keskeisiä tuotealoja, joilla tuottajaorganisaation hyväksyminen ei ole vielä mahdollista, näyttäisivät olevan: sianliha, lampaan- ja vuohenliha, munat, siipikarjanliha ja muista tuotteista ainakin peruna.

Sianlihamarkkinoilla merkittävimmät toimijat ovat pörssiyrityksiä, joissa tuottajaosuuskunnat käyttävät määräysvaltaa. Määräysvallan säilyminen tuottajilla on varmistettu kahdella osakesarjalla, joilla on erilainen äänivalta. Suurempaan äänimäärään oikeuttavat osakkeet ovat osuuskuntien omistuksessa ja pörssissä noteeratut oikeuttavat selvästi pienempään äänimäärään. Pörssiyrityksen on kohdeltava kaikkia omistajia tasapuolisesti, joten tuottajaomistajille ei voida maksaa markkinahintaa korkeampaa hintaa. Myös hankinta hoidetaan osana pörssiyritysten toimintaa. Sianlihantuotanto on entistä enemmän teollisuuden ohjaamaa. Tuotanto suunnitellaan pitkäksi ajaksi eteenpäin teollisuuden raaka-aineen tarpeen perusteella ja tuottajan päätösvalta on kaventunut. Tämän kehityksen ansiosta ketju on tehostunut ja tehokkuushyötyjen pitäisi jakaantua tasaisesti koko ketjussa.

Tuottajaorganisaatiot voisivat hoitaa tarjonnan suunnittelun ja logistiikan teurastamoon asti. Toimintaa saataisiin tuskin nykyistä tehokkaammaksi, mutta tuottajien neuvotteluasema sopimusosapuolena saataisi vahvistua. Tilanne olisi jossakin määrin ristiriitainen, sillä tuottajaorganisaatio neuvottelisi yrityksen kanssa, jossa tuottajat osuuskunnan kautta itse käyttävät määräysvaltaa. Tuottajaosuuskunnat voivat palauttaa yritykseltä saamia osinkoja tuottajille ja toimia sektorin edunvalvojana sekä vaikuttaa yritysten strategiaan valintoihin yritysten hallinnon kautta. Tuottajat ovat kuitenkin sitoutuneet osuuskuntien jäsenyyden kautta myymään tuotteensa näiden omistamille yrityksille. Yritysten ja tuottajien välillä on myös varsin sitovia sopimuksia. Tuottajat eivät ole olleet tyytyväisiä asemaansa sopimusosapuolena, sillä yritysten neuvotteluasema on huomattavan vahva ja tuottajat ovat ottavana osapuolena. Tuottajat ovat olleet myös tyytymättömiä tuottajahintaan. Yksityiset teurastamot ovat rakentaneet hankintaketjunsuuren toimijoiden mallin mukaisesti. Tuotanto perustuu yritysten ja tuottajien välisiin sopimuksiin ja on teollisuuden ohjaamaa.

Lampaanlihan markkinat ovat Suomessa pienet ja noin puolet kulutetusta lampaanlihasta tuodaan. Kotimainen tuotanto on kuitenkin kasvanut voimakkaasti ja sen ennustetaan edelleen kasvavan, kuten myös kulutuksen. Suuret teurastamot käsittelevät hyvin vähän lammasta. Teurastus ja muu teollisuus on pienimuotoista. Merkittävä osa kotimaisesta tuotannosta markkinoidaan suurten kauppaketjujen ulkopuolella. Tuottajaorganisaatioille saataisi olla tarvetta lammassektorilla tarjonnan keskittämiseksi ja suunnittelussa. Myös neuvonnassa, jalostuksessa ja yhteishankinnoissa olisi mahdollisuuksia tehostaa toimintaa. Muilla lihasektoreilla nämä toiminnat ovat jo rakentuneet teollisuusvetoisesti, mutta lammassektorilla tuottajaorganisaatio voisi ottaa ne hoitaakseen. Markkinoiden kasvattamiseksi lampaanlihan tarjontaa pitäisi keskittää, jotta voitaisiin tarjota kotimaista karitsanlihaa myös suurille kauppaketjuille. Tällä hetkellä isojen ostajien on huomattavasti helpompi hankkia isoja eriä tasalaatuista lihaa tuomalla ulkomailta, joten tarjonnan keskittäminen voisi parantaa kotimaisen tuotannon asemaa markkinoilla.

Kananmunamarkkinoilla suurin toimija oli aikaisemmin osuuskunta, mutta vuonna 2014 toiminta yhtiöitettiin. Puolet yhtiöstä myytiin ulkomaiselle yritykselle ja osuuskunta jäi omistajaksi. Tilanne on osin samantyyppinen kuin liha-alalla. Kotimaisella osuuskunnalla ei kuitenkaan ole määräysvaltaa. Sektorilla on myös merkittäviä yksityisiä toimijoita ja alalle on suhteellisen helppo tulla, ainakin pienimuotoiseen toimintaan. Kananmunamarkkinat ovat perinteisesti olleet erittäin alttiit suurille hintavaihteluille, sillä hyvän hintatason vallitessa tuotanto

on usein kasvanut hallitsemattomasti ja hinnat ovat sen jälkeen romahtaneet. Erilaisia tuottajien yhteistyömalleja on yritetty rakentaa osin kilpailulain rajoja koetellen. Perinteisten häkkien kieltö pakotti sektorin uudistumaan ja myös rakenne kehittyi niin, että markkinat ovat helpommin hallittavissa sopimustuotannon avulla. Todennäköisesti tuottajaorganisaatiolla olisi mahdollisuus toimia pakkaamoiden ja tuottajien välissä vahvistamassa tuottajien asemaa ja keskittämällä tarjontaa.

Siipikarjanlihan osalta tilanne on samantyyppinen kuin sianlihassa, mutta teollisuuden ketjuohjaus on vielä tiukempaa ja teurastamoita on vähemmän. Tuotannonohjaus ja tarjonnan suunnittelu on teollisuusvetoista ja tuottajalla on sen osalta vähän vaikutusvaltaa. Ketju toimii kuitenkin tehokkaasti. Tuottajaorganisaatiot voisivat hoitaa osan tuotannonohjauksesta ja vahvistaa tuottajien asemaa sopimusneuvotteluissa, mutta siipikarjanlihassa teurastamot ja tärkeimmät lihanjalostajat ovat tuottajaosuuskuntien määräysvallassa olevia pörssiyrityksiä, joten tuottajaosuuskuntien asema olisi osin ristiriitainen.

Perunasektorilla tuottajaorganisaation muodostamista pidettiin PTT:n selvityksen mukaan erittäin toivottavana. PTT:n selvityksessä on perunasektorin osalta keskitytty lähinnä ruoka- ja ruokateollisuusperunasektoreiden tarkasteluun.

Vuonna 2011 valmisteltiin perunasektorin eri osapuolten toimesta ja maa- ja metsätalousministeriön koordinoimana ”Ruoka- ja ruokateollisuusperunastrategia 2020”. Strategian mukaan perunantuotanto voidaan jakaa ruoka-, varhais-, ruokateollisuus-, tärkkelys- ja siemenperunan tuotantoon. Suomessa perunanviljely on viime vuosikymmenten aikana keskittynyt läntiselle rannikkoalueelle. Ruokaperunasta viljellään kaksi kolmannesta Pohjanmaan alueella. Ruokateollisuusperunan viljelyalasta reilu puolet on Pohjanmaalla, yli 20 %:a Ahvenanmaalla ja yli 10 %:a Satakunnassa. Tärkkelysperunan viljely jakautui vuonna 2010 lähes tasan Etelä-Pohjanmaan ja Satakunnan kesken. Varhaisperunasta lähes 70 %:a tuotetaan Varsinais-Suomessa.

Suomessa oli vuonna 2010 noin 900 ammattimaista ruokaperunan ja 300 ruokateollisuusperunan tuottajaa. Lukumäärät ovat jonkin verran pienentyneet strategian laatimisen ajankohdasta. Ruokateollisuusperunan tuotanto on hyvin pitkälle sopimustuotantoa, vapailta markkinoilta teollisuus hankkii vain pienen osan raaka-aineestaan. Teollisuuden piirissä viljelijöiden yhteistyö tapahtuu viljelijätoimikuntien kautta, jotka ovat tehdaskohtaisia viljelijöiden yhteiselimiä. Niiden pääasiallinen tarkoitus on yhteydenpito teollisuuden suuntaan ja vuosittaisten sopimusneuvotteluiden käyminen teollisuuden kanssa. Myös tärkkelys- ja siemenperunan viljelyssä sopimustoiminta on hyvin kattavaa, ja viljelysopimukset sisältävät määrrien lisäksi myös perunan hinnoitteluperusteet. Näin viljelijä jo keväällä sopimuksen allekirjoittaessaan voi tietää perunan hinnan suuruusluokan. Ruokaperunalla sopimukset tehdään sen sijaan pitkälti avohintaisina. Perunasta maksetaan päivän hinta kulloisenkin markkinatilanteen mukaan. Ruokaperunan hinta vaihtelee runsaasti vuosittaisen satomäärän ja markkinatilanteen mukaan, jolloin ostajat ja myyjät eivät etukäteen halua sitoutua sopimukseen. Voimakkaina ali- tai yli-tuotantovuosina sekä myyjä- että ostajapuoli ovat pyrkineet irtautumaan sopimuksista

Strategian mukaan ruokaperunan viljelijöiden välinen yhteistyö on muutoinkin vähäisempää. Koneyhteistyötä harjoitetaan naapureiden välillä, mutta tärkkelysperunasektorin kaltaisia yhteiskoneyhtiöitä ei ruokaperuna-alalla ole. Yhteistyötä on haettu ruokaperunasektorilla pakkaamo- ja markkinointitoimissa.

Ruoka- ja ruokateollisuusperunasektoreilla tuottajaorganisaatioiden hyödyt voisivat tulla esiin esimerkiksi kustannusten pienentämisessä, sillä taloudellisesti merkittävimpiä yksittäisiä tuotantopanoksia perunan viljelyssä ovat siemenet, lannoitteet, työpanos ja kasvinsuojelu. Peru-

nan tuotantoon liittyvät myös korkeat kiinteät kustannukset rakennusten ja koneiden osalta. Myös logistinen yhteistoiminta voisi tuoda hyötyjä, koska peruna runsaasti tilaa vievänä, helposti pilaantuvana ja kylmäsäilytystiloja vaativana aiheuttaa korkeat kuljetuskustannukset.

Tuottajaorganisaatioiden hyväksymisedellytykset

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on naudanliha- ja peltokasvialan tuottajaorganisaatioiden hyväksymistä koskevaa markkinajärjestelylain muutosesitystä (HE 142/2015 vp) käsittelevässä mietinnössään (MmVM 4/2016 vp) pitänyt välttämättömänä, että tuottajille muodostuu mahdollisimman matala kynnys tuottajaorganisaatioiden perustamiseen ja että tuottajaorganisaatioiden hyväksymismenettelyiden tulee olla mahdollisimman kevyitä eikä niihin saa sisällyttää byrokratiaa.

Kansallisella lainsäädännöllä ei voida antaa EU:n lainsäädännön, kuten esimerkiksi markkinajärjestelyasetuksen kanssa ristiriitaisia säännöksiä. Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä tarkoitetuissa hyväksymismenettelyissä onkin kyse kansallisesti asetetuista hyväksymisen edellytyksistä. Tällainen on ensinnäkin tuottajaorganisaation oikeudellista muotoa (osakeyhtiö tai osuuskunta) koskeva markkinajärjestelyasetuksen 12 b §:n säännös. EU:n lainsäädännössä kyseinen vaatimus on lievempi, sillä tuottajaorganisaation tulee markkinajärjestelyasetuksen 154 artiklan mukaan olla oikeussubjekti tai oikeussubjektin selkeästi määritelty osa. Kansallisesti on asetettu myös vaatimus siitä, että tuottajaorganisaatiolla tulee olla vähimmäismäärä jäseniä ja sen tuotannon määrän tai arvon on oltava riittävä. Markkinajärjestelyasetuksen 154 artiklan mukaan nämä vaatimukset voivat olla myös vaihtoehtoisia. Tuottajaorganisaatioiden perustamiskynnyksen alentamiseksi olisi perusteltua arvioida näiden kansallisesti asetettujen vaatimusten lieventämistä.

Toimialaorganisaatioiden tarvetta ja toimintaa koskevat selvitykset

PTT:n selvityksessä on arvioitu myös toimialaorganisaatioiden hyötyjä Suomen maataloudessa. Tarkastelussa olivat mukana Suomen päätuotantoalat: maito, liha ja vilja. Lisäksi tarkasteltiin peruna- ja puutarhasektoreita. Selvityksen mukaan toimialaorganisaatioihin, joissa olisi jäsenenä vähintään kaksi ketjun osapuolta, suhtaudutaan selvästi myönteisemmin kuin tuottajaorganisaatioihin. Seuraavat arviot perustuvat PTT:n selvitykseen.

Toimialaorganisaatio voisi edistää informaation vaihtoa ketjun osapuolten välillä, osallistua markkinointiin ja menekinedistämiseen sekä esimerkiksi tukea tuotekehitys- ja tutkimustyötä. Toimialaorganisaatio, jossa olisivat edustettuina tuottajat, teollisuus ja vähittäiskauppa, voisi mahdollistaa koko ketjun informaation lisääntymisen ja edesauttaa kotimaisen tuotannon ja kotimaisten toimijoiden menestymistä. Erilaiset menekin- ja markkinoinninedistämistoimenpiteet sopisivat hyvin toimialaorganisaation tehtäväksi. Toimialaorganisaatioilla voisi olla rooli myös laatujärjestelmien kehittämisessä sekä tutkimuksessa ja tuotekehityksessä. Lisäksi toimialaorganisaation olisi mahdollisuus tehdä vakioehtosopimusmalleja.

Toimialaorganisaatioihin rinnastettavaa yhteistoimintaa ruokaketjussa on lähinnä vilja- ja maitosektoreilla. Liha-alalla vastaavaa vertikaalista yhteistoimintaa ei ole. Perunasektorilla on useampia yhteistyöelimiä, mutta niiden toiminta on vähäistä.

Vilja-alalla toimii Vilja-alan yhteistyöryhmä VYR, joka on suomalaisen vilja-, valkuais- ja öljykasvissektorin yhteinen kehittämisorganisaatio. VYR on perustettu vuonna 2003 ja vuonna 2014 se organisoitui yhdistysmuotoiseksi. Sen avulla kehitetään vilja-, valkuais- ja öljykasvissektorin toimintaedellytyksiä, toimintatapoja ja kilpailukykyä. VYR toimii koko ketjua yhdistävänä foorumina. Toiminnalle antaa suuntaa sektorin toimijoiden yhdessä laatiman kansal-

lisen viljastrategian seuranta ja toteutus. VYR:n ulospäin näkyvin toiminto on internet-sivut, joihin kerätään ajantasaista markkinainformaatiota ja tietoa viljelystä ja tuotannosta. Lisäksi VYR julkaisee sähköisenä julkaisuna Viljaviestimarkkinakatsauksen. VYR järjestää viljelijöille ja koko ketjulle ajankohtaisia seminaareja. Yhtenä esimerkkinä toiminnasta ovat VYR työryhmissä toimitetut viljely- ja markkinaoppaat.

Maitoalalla toimii 1990-luvun puolivälin jälkeen perustettu maitovaltuuskunta, joka kokoaa yhteen maito-osuuskunnat ja maidontuottajat. Se toimii yhteistyössä MTK:n maitovaliokunnan kanssa. Sen toiminta rajoittuu pääasiassa edunvalvontaan eikä se ole aktiivinen toimija markkinaoperaatioissa tai tuotekehityksen, tutkimuksen tai markkinoinnin edistämässä. Tuottajahintoihin liittyvään markkinainformaatioon ei liity isoja ongelmia, mutta panoshintainformaatioon ja kustannusseurantaan liittyen maitovaltuuskunta on ollut aktiivinen. Ulospäin maitovaltuuskunta ei kuitenkaan näy samalla tavalla kuin VYR. Maitovaltuuskunnalla ei esimerkiksi ole omia internet-sivuja.

Peruna-alalla toimialaorganisaation muodostamista pidettiin erittäin toivottavana. PTT:n selvityksessä on perunasektorin osalta keskitytty lähinnä ruoka- ja ruokateollisuusperunasektoreiden tarkasteluun ja rajattu ulkopuolelle tärkkelysperunan tuotanto, joka on selkeää sopimustuotantoa eikä markkinoilta tulevia hintavaihteluita juurikaan ole. Ruokaperunamarkkinoilla tilanne sen sijaan on erilainen.

Perunasektorilla toimialaorganisaation keskeisin rooli olisi PTT:n selvityksen mukaan markkinainformaation lisäämisessä erityisesti määrien osalta. Tällöin markkinoiden vakaus olisi parempi ja hintavaihtelu pienempää. Myös tuotekehitykselle ja jalostusasteen lisäämiselle olisi selvä tarve. Perunasektorilla toimii vuonna 1965 perustettu Suomen Perunaseura Pro Agria Keskusten liiton yhteydessä rekisteröimättömänä yhdistyksenä. Seura toimii ilman omaa kenttäorganisaatiota aatteellisena yhdyssiteenä ja vuorovaikutuksen lisääjänä perunan viljelyä, kauppaa, teollisuutta, kulutusta, tutkimusta ja neuvontaa edustavien tahojen kesken. Seura järjestää seminaareja, kursseja ja opintomatkoja sekä neuvottelu-, esittely- ja tiedotustilaisuuksia. Seurassa voi olla sekä yhteisö- että henkilöjäseniä. Lisäksi peruna-alalla toimii viljelijä- ja teollisuustaustaisia yhdistyksiä, kuten Pro Peruna ja Peruna-Suomi.

PTT:n selvityksessä haastatellut peruna-alan toimijat pitivät yhtenä suurimmista peruna-alan haasteista tuottajakentän hajanaisuutta. Alalla on hyvin erilaisia tuottajia ja myytävä tuote on tietyllä tavalla hyvin heterogeeninen. Toinen iso haaste liittyy tuottajien markkinavoimaan keskittynyttä kauppaa vastaan. Kun myyjiä on paljon, kaupan on helppo kilpailuttaa tavaran-toimittajia keskenään. Toimitussopimukset ovat käytännössä hyvin lyhyitä eikä hintoja sovita pitkäksi aikaa. Hintainformaation puutetta sen sijaan eivät varsinkaan teollisuuden edustajat pitäneet ongelmallisena. Myös tuottajat katsovat hintatason olevan kohtuullisen hyvin heidän tiedossaan, vaikka kunnollisia hintatilastoja ei olekaan. Hinnoitteluun liittyy heidän mukaansa sen sijaan muita ongelmia. Suurin ongelma markkinainformaatioissa liittyy tarjonnan määrään. Vaikka syksyn sato pystyttäisiinkin arvioimaan kohtuullisen luotettavasti ainakin varastoinnin jälkeen, sen säilyvyydestä ja laadusta ei ole varmuutta. Epävarmuus tarjottavasta määrästä lisää hintavaihteluita ja voi pahimmillaan sotkea markkinat. Tuottaja, jolla ei ole pakkaamoita, myy pelkkää lajittelematonta raakaperunaa. Tämän tuottajahinta muodostuu sen perusteella, kuinka iso osa myydystä perunasta kelpaa jalostettavaksi. Laatu vaihtelu voi kuitenkin olla suurta. Aivan samalla tavalla kuin tuottajat myyvät perunaa pakkaamoille niin sanotulla päivän hinnalla, myös pakkaamot myyvät kaupalle päivän hintaan. Tosin varsinkin isoilla toimijoilla on myös pitempiä sopimuksia. Viime vuosilta on esimerkkejä tilanteista, joissa syksyn sato arvioitiin niukaksi ja osa tuottajista lykkäsi myyntiään odottaen hintojen nousevan kevättä kohti. Kun kevät lähestyi, perunaa yllättäen tulvikin markkinoille, jolloin hinnat laskivat. Tässä markkinatilanteessa perunaa ohjautui edullisesti muuhun käyttöön kuin elintarvikkeeksi,

kun se ei enää käynyt kaupaksi. Kesäkuussa taas olisikin ollut kysyntää vanhalle perunalle, jota ei kuitenkaan varastoissa enää ollut.

Peruna-alan mahdollisen toimialaorganisaation tärkeimpänä tehtävänä pidettiin markkinainformaation lisäämistä erityisesti tarjonnan hallinnan näkökulmasta. Hintainformaatio on tärkeää, mutta markkinoiden hallinnan kannalta on paljon tärkeämpää pystyä arvioimaan tarkasti jo syksyllä tarjonnan määrä, jotta voidaan reagoida oikealla, markkinoita vakauttavalla tavalla. Jos markkinat olisivat vakaat ja ennakoitavissa, voisivat kaupatkin tehdä pitempiä sopimuksia tavarantoimittajien kanssa. Se lisäisi vakautta markkinoilla. Kun eri tarkoituksiin käytetään eri lajikkeita, joilla on erilaiset ominaisuudet ja erilaiset hehtaarisadot, on yhtenäisen kuvan saaminen perunan tuottajahinnoista erittäin hankalaa.

Myös markkinointi ja menekinedistäminen nähtiin Potato Councilin tapaan tärkeänä toimintamuotona samoin kuin tutkimus ja tuotekehitys. Näköpiirissä on selvästi markkinoiden muutos siten, että multaperunan kulutus edelleen vähenee. Tämä koskee myös pakattua perunaa. Samalla suurkeittiöt tulevat entistä tärkeämmiksi asiakkaita. Niiden vaatimustaso tuotteiden käytettävyyden ja pakkausten suhteen kasvaa koko ajan. Myös uusille kuluttajatuotteille voisi olla kysyntää, mutta ketjun nykyiset toimijat ovat niin pieniä, että niillä ei ole resursseja tuotekehitystyöhön. Vaikka pienet toimijat onnistuisivatkin kehittämään uusia tuotteita, niiden saamista isojen kauppaketjujen valikoimiin pidettiin erittäin hankalana. Tuotekehitykseen ei ole panostettu, koska epäonnistumisen riski olisi suuri. Tuotekehityksen lisääminen olisi tärkeää, jotta saataisiin lisäarvoa ja toisaalta sekin osaltaan auttaisi vähentämään hintavaihteluita.

PTT:n selvityksen jälkeen peruna-alan toimijat laajalti järjestäytyivät perustamalla syksyllä 2015 Peruna-alan yhteistyöryhmä ry:n (PAYR). Esimerkkinä sille on viljasektorilta VYR ry. Peruna-alan yhteistyöryhmässä ovat edustettuina ruoka- ja teollisuusperuna-alan toimijat tuotannosta eteenpäin. Keskeisenä tavoitteena on edistää esimerkiksi korkealaatuisen ja kestäväällä tavalla tuotetun perunan käyttöä, tuotannon kannattavuutta ja harjoittaa perunan menekinedistämistä kotimaassa ja viennissä.

Sokerialalla ovat jo käytössä markkinajärjestelyasetukseen perustuvat teollisuuden ja viljelijöiden välillä neuvoteltavat toimialasopimukset, joihin sisällytettävät juurikkaan ostoehdot on määriteltävä markkinajärjestelyasetuksen liitteessä. Lisäksi teollisuus tekee jokaisen viljelijän kanssa toimitus- eli viljelysopimuksen.

Muista toimijoista, joiden toiminta saattaisi liittyä toimialaorganisaatioihin, voidaan todeta Ruokatieto. Sen tarkoituksena on lisätä yleistä tietoisuutta elintarvikkeista, maataloustuotteista ja suomalaisesta ruokakulttuurista, erityisesti maataloudesta, elintarvikkeiden jalostuksesta, kaupasta ja koko elintarvikeketjun toiminnasta EU:n alueella, ruuan vaikutuksesta terveyteen ja hyvinvointiin, ruuan tuotannon työllistävästä ja taloudellisesta merkityksestä sekä tukea ruuan laadun ja turvallisuuden parantamista. Sen jäsenenä on elintarvikevalmistajia, tuottajien ja kuluttajien järjestöjä, panosteollisuutta ja elintarvikekaupan alalla toimivia yrityksiä. Sen toiminnan ulospäin näkyvin tehtävä on Hyvää Suomesta joutsenlippumerkin ylläpitotuki.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa tuottajille nykyistä laajemmat mahdollisuudet toimia tuottajaorganisaatioissa. EU:n maatalouslainsäädäntö mahdollistaa tuottajien yhteistyön esimerkiksi tuotannon suunnittelun ja tarjonnan keskittämisen osalta tuottajaorganisaatioiden avulla. Tuottajaorganisaatioiden on arvioitu osaltaan voivan parantaa tuotannon tehokkuutta ja

tuottajien asemaa ja neuvotteluvoimaa markkinoilla. Myös tuottajaorganisaatioiden perustamiskynnystä tulisi madaltaa.

Lisäksi tavoitteena on mahdollistaa markkinajärjestelyasetuksessa tarkoitettujen toimialaorganisaatioiden perustaminen. Niillä voi olla merkittävä asema toimitusketjun toimijoiden välisen vuoropuhelun ja parhaiden käytänteiden edistämässä sekä markkinoiden avoimuuden lisäämisessä.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Uudet tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden hyväksymistä koskevat säännökset olisi luontevaa sisällyttää markkinajärjestelylakiin, jossa säädetään nykyisin eräiden tuotealojen tuottajaorganisaatioiden hyväksymisestä. Organisaatioiden kilpailuoikeudellinen arviointi perustuisi alkutuotantonselvitykseen ja kilpailuselvitykseen perustuen nykytilan mukaisiin EU:n kilpailulainsäädännön ja kilpailulain säännöksiin.

Tuottajaorganisaatioiden perustamiskynnyksen madaltaminen voitaisiin tehdä lieventämällä markkinajärjestelylaissa säädettyjä kansallisesti asetettuja tuottajaorganisaation hyväksymistä koskevia vaatimuksia.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan tuottajaorganisaatioiden hyväksymismahdollisuuden laajentamista hedelmä- ja vihannes-, maito-, naudanliha- ja peltokasvialojen lisäksi myös muille markkinajärjestelyasetuksen soveltamisalan kattamille tuotealoille. Tuottajaorganisaatioiden perustamisen edistämiseksi ehdotetaan hyväksymisvaatimusten lieventämistä muuttamalla niiden oikeudellista muotoa koskevaa vaatimusta, jonka mukaan kyseeseen tulevat vain osuuskunnat tai osakeyhtiöt. Jatkossa voitaisiin hyväksyä myös muu rekisteröity yhteisö. Lisäksi muutettaisiin hyväksymisedellytystä, jonka mukaan tuottajaorganisaatiolla on oltava toisaalta vähimmäismäärä jäseniä ja toisaalta vähimmäismäärä tuotantoa, siten, että vain toinen näistä riittäisi.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan toimialaorganisaatioiden hyväksymisen mahdollistamista Suomessa. Tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden kilpailuoikeudellinen sääntely perustuisi voimassa olevaan EU:n lainsäädäntöön ja kansallisella tasolla kilpailulakiin.

Markkinajärjestelylakiin ehdotetaan tehtäväksi myös eräitä lähinnä teknisluonteisia muutoksia, jotka johtuvat muuttuneesta EU:n lainsäädännöstä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Tuottajaorganisaatioiden mahdollisista tehtävistä ja niiden vaikutuksista tehtyjä selvityksiä on käyty läpi edellä. Yleisesti ottaen pelkän tuottajaorganisaatioiden hyväksymisen ei arvioida vaikuttavan välittömästi maataloustuotteiden tuotannon tai jalostuksen alalla toimivien yritysten talouteen. Mahdolliset välilliset vaikutukset voivat syntyä yhteisesti organisoidun tuotannon tehostumisesta ja sitä kautta tuotannon kannattavuuden parantamisesta. Tuottajaorganisaatiot antavat maataloustuottajille mahdollisuuksia keskittää tuotteiden markkinointia ja markkinoille saattamista sekä tätä kautta parantaa vaikutusmahdollisuuksiaan. Esityksen vaikutukset ovat kuitenkin riippuvaisia tuottajien halukkuudesta järjestää toimintaansa tuottajaorganisaation avulla.

PTT:n selvityksen mukaan sektorista ja näkökulmasta riippumatta toimialaorganisaatioihin suhtaudutaan selvästi myönteisemmin kuin tuottajaorganisaatioihin. Tuottajat ja tuottajien edunvalvojat näkevät kuitenkin myös tuottajaorganisaatioilla selkeitä positiivisia vaikutuksia ja ovat halukkaita kannustamaan niiden perustamista. Tuottajaorganisaatiot ovat pääosin suunnattu tuottajien markkinavoiman lisäämiseen nimenomaan tuottajien suoraan teollisuuden ja kaupan kanssa käytävissä neuvotteluissa. Tuottaja- ja toimialaorganisaatioista saatavissa olevat hyödyt ja etenkin suhtautuminen mahdollisiin organisaatioihin poikkeaa huomattavasti tuotesektoreittain. Tuottajaorganisaatioilla on suurempi merkitys niillä sektoreilla, joilla tuottajien järjestäytymisaste on pienempi ja omien osuuskuntien rooli vähäisempi.

PTT:n selvityksen mukaan toimialaorganisaatioiden avulla informaation kulku ketjun eri osien tilanteesta voisi parantua. Samoin toimialaorganisaatio voisi kenties vaikuttaa sopimuskäytäntöihin, jotka olisivat omiaan edesauttamaan tasapuolisempaa kaupankäyntiä. Toimialaorganisaation hyvänä puolena nähtiin myös mahdollisuus yhteisiin markkinointikampanjoihin ja tutkimuksen ja tuotekehityksen edistämiseen, josta ainakin osalla aloista tuntuu olevan selvä puute.

Myös toimialaorganisaatioiden hyväksymismahdollisuuteen liittyvät esityksen vaikutukset ovat riippuvaisia tuottajien halukkuudesta järjestää toimintaansa toimialaorganisaation avulla. PTT:n selvityksen mukaan viljasektorilla toimialaorganisaatio rakentuisi sektorilla luontevasti VYR:n pohjalle ja sen toiminnan kehittämiseen on kaikilla osapuolilla selvä halu. PTT:n selvityksen mukaan perunasektorilla kaikkien haastateltujen mielestä yhteistoiminnan ja koordinaation tarve sektorilla on ilmeinen. Sen takia toimialaorganisaation muodostamista pidettiin erittäin toivottavana. Sen keskeisin rooli olisi markkinainformaation lisäämisessä erityisesti määrien osalta. Tällöin markkinoiden vakaus olisi parempi ja hintavaihtelu pienempää. Myös tuotekehitykselle ja jalostusasteen lisäämiselle olisi selvä tarve. Koska alan toimijat ovat hyvin pieniä, voisi toimialaorganisaation rooli myös tässä olla merkittävä.

Edellä todetut tuotealakohtaiset arviot mahdollisista vaikutuksista koskevat myös muita tuotealoja, joilla toimialaorganisaatioita voitaisiin perustaa.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksellä ei ole välittömiä vaikutuksia valtion talousarvioon. Maaseutuvirasto vastaisi uusien tuotealojen tuottajaorganisaatioiden ja toimialaorganisaatioiden hyväksymisestä ja näihin liittyvien hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä samaan tapaan kuin se vastaa nykyisin hedelmä- ja vihannesalan, maitoalan sekä naudanliha- ja peltokasvialan tuottajaorganisaatioiden osalta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto vastaisi uusien tuotealojen tuottajaorganisaatioiden ja toimialaorganisaatioiden toiminnan kilpailulainsäädännön noudattamiseen liittyvästä valvonnasta samaan tapaan kuin se vastaa nykyisin hedelmä- ja vihannesalan ja maitoalan sekä naudanliha- ja peltokasvialan tuottajaorganisaatioiden osalta.

Nämä muutokset arvioidaan kullekin viranomaiselle kuuluvan tehtäväkokonaisuuden kannalta niin vähäisiksi, että niillä ei arvioida olevan vaikutusta viranomaisten resurssitarpeeseen. Ehdotuksella ei siten arvioida olevan vaikutuksia julkiseen talouteen.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksen arvioidaan parantavan maataloustuotannon ja markkinoinnin tehokkuutta ja voivan tasapainottaa tuottajien neuvotteluvoimaa suhteessa tuotteiden ostajiin. Vaikutus riippuu kuitenkin toimijoiden kiinnostuksesta järjestää toimintaansa tuottajaorganisaation muotoon.

Toimialaorganisaatioiden voidaan arvioida parantavan tiedonkulkua ja siten tehostavan yhteistyötä eri tuotealoilla.

4.4 Muut vaikutukset

Tuottajaorganisaatioilla voidaan arvioida olevan positiivisia ympäristövaikutuksia, sillä tuottajaorganisaation on markkinajärjestelyasetuksen 153 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan sovellettava sen hyväksymiä sääntöjä, jotka liittyvät muun muassa ympäristönsuojeluun. On myös mahdollista, että tuottajaorganisaatio asettaa tavoitteekseen markkinajärjestelyasetuksen 152 artiklan 1 kohdan c alakohdan v alakohdan mukaisesti ympäristöä säästävien viljelysmenetelmien, tuotantotekniikoiden sekä asianmukaisten eläinten hyvinvointia koskevien käytäntöjen ja tekniikoiden toteuttamiseen tarvittavan teknisen avun antamisen.

Esityksellä ei arvioida olevan muita vaikutuksia.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä. Siitä pyydettiin lausuntoa seuraavilta tahoilta: oikeusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Luonnonvarakeskus, Maaseutuvirasto, Arktiset aromit ry, Elintarviketeollisuusliitto ry, Kaupan liitto ry, Kauppapuutarhaliitto ry, Kuluttajaliitto Konsumentförbundet ry, Kuluttajat Konsumenterna ry, Lihakeskusliitto ry, Luomuliitto ry, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Maitovaltuuskunta, Myllyliitto ry, Pellervon taloustutkimus PTT, Pellerovo-seura ry, Peruna-alan yhteistyöryhmä PAYR ry, PerunaSuomi ry, Pihvikarjaliitto ry, Pro-Agria Keskusten liitto, Pro Luomu ry, Puutarhaliitto ry, Päivittäistavarakauppa ry PTY, Ruokatieto yhdistys ry, Suomen Lammasyhdistys ry, Suomen mehiläishoitajain liitto ry, Suomen siipikarjaliitto ry, Suomen sikayrittäjät ry, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC, Svenska Trädgårdsförbundet rf, Vilja-alan yhteistyöryhmä VYR ry, Andelslaget Österbottens Kött Osuuskunta Pohjanmaan liha, Itikka osuuskunta, Lihakunta LSO osuuskunta, Munakunta, Närpes Grönsaker, Vihannes-Laitila ja Ålands Trädgårdshall.

Lausuntokierroksen aikana todettiin, että hedelmä- ja vihannesalaa ja luokitusta koskevien EU:n lainsäädännön muutosten voimaantulo viivästyy ja että lausunnolla olleen esitysluonnoksen mukaisia hedelmä- ja vihannesalan ja luokitusta koskevia markkinajärjestelylain muutoksia ei ole mahdollista tehdä suunnitellussa aikataulussa. Muutokset olisivat olleet luonteeltaan lähinnä teknisiä säädösviittausten muutoksia. Näin ollen on päätetty jättää kyseisiä asiakokonaisuuksia koskevat muutosehdotukset tämän hallituksen esityksen ulkopuolelle. Muutokset on tarkoitus tehdä myöhemmin EU:n lainsäädännön muutosten valmistuttua.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Yleisesti ottaen lausunnoissa suhtauduttiin esitysluonnokseen positiivisesti tai ilmoitettiin, ettei siitä ole lausuttavaa. Kaupan ja elintarviketeollisuuden edustajien lausunnoissa esitykseen suhtauduttiin kuitenkin kriittisemmin.

Oikeusministeriö totesi, ettei sillä ole esityksestä lausuttavaa. Työ- ja elinkeinoministeriön lausunnossa suhtauduttiin esitykseen myönteisesti. Siinä samoin kuin Kilpailu- ja kuluttajaviraston lausunnossa painotettiin, että hyväksymisedellytyksiä koskevien kansallisesti asetettujen vaatimusten lieventämisestä huolimatta hyväksyttävän organisaation on täytettävä EU:n lainsäädännössä hyväksymiselle säädetyt vaatimukset. Tältä osin voidaan todeta, että kyseessä

on suoraan sovellettava EU:n lainsäädäntö, jonka asettamat kriteerit hakijoiden on täytettävä. Valtiovarainministeriö viittaisi lausunnossaan esityksen perusteluihin, joiden mukaan esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia valtiontalousarvioon tai viranomaisten resurssitarpeeseen. Esitettyjen muutosten toteuttamisesta aiheutuvat menot on katettava valtion talousarvioiden ja valtiontalouden kehyspäätösten mukaisten määrärahojen ja henkilötyövuosien puitteissa.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston lausunnossa kiinnitettiin lisäksi huomiota kauppavaikutusta toimialaorganisaatioiden osalta koskeviin yleisperusteluihin, joita täsmennettiin tältä osin. Maa-seutuvirastolla, joka vastaa organisaatioiden hyväksymisestä, ei ollut huomautettavaa esityksestä. Luonnonvarakeskuksen mukaan toimialaorganisaatioiden avulla voidaan jossain määrin vaikuttaa kauppaan esimerkiksi tiedonkulun parantumisella ja sopimuskäytäntöihin vaikuttamisella ja näin vakauttaa markkinoita. Sen mukaan esityksen vaikutukset ovat riippuvaisia tuottajien motivaatiosta, halukkuudesta ja resursseista järjestää toimintaansa organisaation kautta. Tuottajaorganisaatioita syntyy lähinnä alueille, joissa on paljon pienehköjä tiloja suhteellisen lähellä toisiaan ja jossa asiakkaat eivät ole lähellä.

Myös Pellervo-Seura ry:n mukaan tuottajaorganisaatioiden mahdollinen hyöty lienee siellä, missä tuottajat eivät juuri ole tähän asti järjestäytyneet osuustoiminnallisesti. Pellervo-Seura korosti lausunnossaan osuustoimintamallin etuja ja sen ensisijaisuutta suhteessa tuottajaorganisaatioihin. Itikka osuuskunta ilmoitti, ettei se vastusta esitystä, mutta pyysi huomioimaan, että lain tarkoituksena ei saa olla nykyisten osuuskuntien aseman heikentäminen.

Kauppapuutarhaliitto ry ja Luomuliitto ry ilmoittivat kannattavansa esitystä. Luomuliitto ry:n mukaan tuottajaorganisaation perustamismahdollisuuksien laajentaminen ja niiden muodostumisen edistäminen on parhaimmillaan alkutuotannon neuvotteluvoiman parantamista tuotantoketjussa maassa, jossa tilat voivat olla pieniä ja kauppa taas keskittynyttä. Elintarviketeollisuusliitto ry taas katsoi, että ehdotetut säännökset eivät erityisesti auta elintarvikealaa kannattavuusongelmissa tai kilpailukyvyyn parantamisessa eikä pitänyt esitystä tarpeellisena, vaan katsoi nykyisten yhteistyömahdollisuuksien riittävän. Myös Päivittäistavarakauppa ry PTY ja Kaupan liitto ry totesivat lausunnossaan, että elintarvikeketjun toimintaedellytysten tukemiseen tulisi pyrkiä lievemmin keinoin ja ensisijaisesti sääntelyä purkamalla ja että neuvotteluaseman parantaminen on ensisijaisesti toimijoiden itsensä asia. Tältä osin viitataan edellä selvitettyihin syihin, miksi tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden hyväksyminen on katsottu Suomessa perustelluksi.

Päivittäistavarakauppa ry PTY ja Kaupan liitto näkivät esityksessä myös positiivisia puolia. Esimerkiksi toiminnan tehostuminen ja tuottajien käytettävissä olevan tiedon lisääminen voivat palvella myös kuluttajan etua. Lisäksi ne esittivät, että normaalin kilpailuvalvonnan lisäksi lainsäädännön vaikutuksia alan kilpailuun ja elintarvikeketjun toimintaan tulisi säännöllisesti seurata. Elintarviketeollisuusliitto ry korosti myös sitä, että aiemmin markkinajärjestelylaissa jo säädetty nautanliha- ja peltokasvialan tuottajaorganisaatiot voivat neuvotella myös hinnoista, mutta nyt esitettävät tuottajaorganisaatiot eivät. Lisäksi Elintarviketeollisuusliitto ry piti tärkeänä sitä, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto laatisi tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden toimintaa varten kilpailulainsäädännöllisestä näkökulmasta selkokieliset ohjeet siitä, mitä toiminnassa on sallittu ja mitä ei.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry ilmoitti, ettei sillä ole huomautettavaa esityksestä. Pellervon taloustutkimus PPT suhtautui lausunnossaan esitykseen myönteisesti. Vilja-alan yhteistyöryhmä ilmoitti, ettei se anna lausuntoa esityksestä.

Muut tahot eivät antaneet esityksestä lausuntoa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

2 §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön.* Pykälän 1 momentin 1 kohta ehdotetaan kumottavaksi, koska se koskee lakkautettua maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmää eikä ole siten enää tarpeellinen. Muutoksen johdosta *muiden* 1 momentin *kohtien* numerointi muuttuisi. Pykälän 2 momentin tuottajaorganisaatioita koskevaa informatiivista viittausta markkinajärjestelyasetukseen ja kilpailulakiin (948/2011) ehdotetaan muutettavaksi siten, että se kattaisi myös toimialaorganisaatiot, joiden hyväksymisestä ehdotetaan säädettäväksi tässä laissa. Toimialaorganisaatioiden hyväksymisen edellytyksistä säädetään markkinajärjestelyasetuksen 157 ja 158 artikloissa. Toimialaorganisaatioiden sopimusten, päätösten ja menettelytapojen hyväksyttävyydestä, hyväksyttävyyden arvioinnista ja näissä asioissa toimivaltaisista viranomaisista säädetään markkinajärjestelyasetuksen 210 artiklassa sekä kilpailulaissa ja erityisesti sen 2 §:n 2 momentin niin sanotussa maatalouspoikkeuksessa. Muilta kuin edellä mainituista osin pykälä vastaisi nykytilaa. Koska muutokset koskevat pykälän molempia momenteja, ehdotetaan pykälä muutettavaksi kokonaisuudessaan.

3 §. *Määritelmät.* Pykälässä säädettyjä määritelmiä ehdotetaan kumottaviksi ja muutettaviksi EU:n lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Muutokset ovat luonteeltaan teknisiä.

Pykälän 4 kohdan EU:n hampputuotteiden tuontilainsäädäntöä koskeva määritelmä ehdotetaan muutettavaksi, koska siinä mainittu komission asetus on kumottu. Asiasta säädetään nykyisin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 täydentämisestä tuonti- ja vientitodistusjärjestelmän soveltamista koskevien sääntöjen osalta, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 täydentämisestä tällaisten todistusten osalta asetettujen vakuuksien vapauttamista ja pidättämistä koskevien sääntöjen osalta, komission asetusten (EY) N:o 2535/2001, (EY) N:o 1342/2003, (EY) N:o 2336/2003, (EY) N:o 951/2006, (EY) N:o 341/2007 ja (EY) N:o 382/2008 muuttamisesta sekä komission asetusten (EY) N:o 2390/98, (EY) N:o 1345/2005, (EY) N:o 376/2008 ja (EY) N:o 507/2008 kumoamisesta annetun komission delegoidun asetuksen 2016/1237 9 artiklassa. Lisäksi asiasta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 soveltamista koskevista säännöistä tuonti- ja vientitodistusjärjestelmän osalta annetussa komission täytäntöönpanoasetuksessa 2016/1239. Uudet säännökset vastaavat sisällöllisesti nykytilaa.

Pykälän 15 kohdan yksityisen varastoinnin asetuksen määritelmä ehdotetaan kumottavaksi. Asiasta säädetään nykyisin samassa lainsäädännössä, jossa säädetään myös julkisesta varastoinnista. Muutos huomioitaisiin 34 kohdan EU:n interventiolainsäädännön määritelmässä.

Pykälän 34 kohdan EU:n interventiolainsäädännön määritelmää ehdotetaan täydennettäväksi yksityistä varastointia koskevissa säännöksillä, koska niistä säädetään nykyisin samassa lainsäädännössä kuin julkisesta varastoinnista. EU:n komission julkista ja yksityistä varastointia koskevat komission asetukset on koottu yhteen. Asiasta säädetään jatkossa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) No 1308/2013 täydentämisestä julkisen intervention ja yksityisen varastoinnin tuen osalta annetussa komission delegoidussa asetuksessa 2016/1238 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 soveltamissäännöistä julkisen intervention ja yksityisen varastoinnin tuen osalta annetussa komission täytäntöönpanoasetuksessa 2016/1240, jäljempänä *varastoinnin täytäntöönpanoasetus*.

8 §. *Interventiovarastointiin liittyvien tuotteiden maksaminen ja kustannusten korvaaminen.* Pykälän 1 momentista ehdotetaan poistettavaksi vähennettävien kustannusten laskemistapaa

HE 144/2016 vp

koskeva säännös ja tähän liittyvä valtuus, koska asiasta säädetään nykyisin suoraan sovellettavassa varastoinnin täytäntöönpanoasetuksen 19 artiklassa.

3 a luvun otsikkoon ehdotetaan lisättäväksi sana toimialaorganisaatiot, koska kyseinen luku kattaisi jatkossa myös näitä koskevan sääntelyn.

12 a §. *Tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden hyväksymistä koskevat yhteiset säännökset.* Pykälän *1 momenttia* muutettaisiin siten, että Maaseutuvirasto päättäisi tuottajaorganisaation hyväksymisen lisäksi myös toimialaorganisaation hyväksymisestä.

12 b §. *Tuottajaorganisaation hyväksymisen yleiset edellytykset.* Pykälän *1 momentin johdantokappaletta* muutettaisiin siten, että siinä tarkoitettu tuottajaorganisaatioiden hyväksyminen kattaisi jäsenvaltiolle pakollisten tuottajaorganisaatioiden eli hedelmä- ja vihannesalan ja maitoalan tuottajaorganisaatioiden lisäksi kaikki muutkin markkinajärjestelyasetuksen soveltamisalaan kuuluvat tuotealat. Näitä on selvitetty tarkemmin edellä yleisperustelujen yhteydessä. Käytännössä hyväksymisen hakeminen arvioidaan kuitenkin rajoittuvan Suomen kannalta merkityksellisille aloille, joita ovat nykyisten neljän sektorin lisäksi ainakin sianliha, lampaan- ja vuohenliha, munat, siipikarjanliha ja peruna. On kuitenkin katsottu perustelluksi olla rajamatta hyväksymismahdollisuutta vain tietyille tuotealoille ja jättää asia tuottajien harkinnan varaan.

Pykälän johdantokappaletta muutettaisiin myös siten, että hyväksyminen voisi jatkossa koskea myös muita rekisteröityjä yhteisöjä kuin osakeyhtiötä tai osuuskuntaa. Esimerkiksi yhdistys saattaisi tulla kyseeseen sellaisessa toiminnassa, jossa tuottajaorganisaatio ei harjoittaisi kaupallista toimintaa jäsentensä puolesta. Tuottajaorganisaation on kuitenkin perustamisen yhteydessä arvioitava, voiko se harjoittaa toimintaansa yhdistyksenä vai edellyttävätkö säännöt ja suunniteltu toiminta osuuskunnan tai osakeyhtiön perustamista. Rekisteröidyn yhdistyksen hyväksyminen tuottajaorganisaatioksi todennäköisesti alentaisi tuottajien kynnystä perustaa tuottajaorganisaatioita ja keventäisi byrokratiaa, kuten eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on edellyttänyt (MmVM 4/2016 vp).

Hyväksymisedellytyksiin sovellettaisiin nykytilaa vastaavasti suoraan sovellettavan EU:n lainsäädännön vaatimuksia. Näistä säädetään markkinajärjestelyasetuksen 152 -154 artikloissa. EU:n lainsäädännön asettamia vaatimuksia muun muassa tuottajaorganisaation säännöille on selvitetty yksityiskohtaisesti nykyisin jo käytössä olevien tuotealojen tuottajaorganisaatioiden hyväksymistä koskevissa esityksissä (HE 145/2013 vp ja HE 142/2015 vp). Asiasisällöllisesti säännös vastaisi nykytilaa. Nykytilasta poiketen momentissa kuitenkin todettaisiin tuottajaorganisaation jäseniä, päätöksentekoa, tietojenantovelvollisuutta, kirjanpitoa, toimintaa ja muita EU:n markkinajärjestelylainsäädännössä säädettyjä hyväksymisen edellytyksiä koskevat vaatimukset. Säännös toimisi perussäännöksenä ehdotettavalle valtuudelle.

Lisäksi hyväksymisedellytyksiä muutettaisiin siten, että momentin *1 ja 2 kohdan* vaatimukset toisaalta jäsenten ja toisaalta tuotannon arvon tai määrän vähimmäismäärästä olisivat jatkossa vaihtoehtoiset, kun nykyisin molempien kriteerien on täytyttävä. Myös tällä tavoin alennettaisiin tuottajaorganisaatioiden perustamiskynnystä. Sekä jäseniä että tuotannon arvoa tai määrää koskeva vaatimus jäisi voimaan ainoastaan hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatioille, jotka hakevat tuottajaorganisaatiotukea. Tästä säädettaisiin erikseen 12 c §:ssä.

Pykälän *2 momentissa* ehdotettavan valtuuden nojalla voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä jäsenten määrää ja kaupan pidetyn tuotannon arvoa koskevista vaatimuksista. Ehdotettava valtuussäännös vastaa asiasisällöllisesti voimassa olevaa säännöstä, jonka nojalla on nykyisin täsmennetty esimerkiksi hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatioilta edellytettävää jä-

senten lukumäärää ja tuotannon arvon euromäärää. Se kattaisi nykytilaa vastaavasti myös kaupan pidetyn tuotannon arvon laskemistavan, vaikka tätä ei enää erikseen siinä kirjoitusteknisistä syistä mainittaisi. Laskemistavan voidaan katsoa kuuluvan tuotannon arvon tai määrän käsitteeseen. Lisäksi valtuus kattaisi muut suoraan sovellettavassa EU:n lainsäädännössä tarkoitettua tuottajaorganisaation hyväksymisedellytykset, joihin viitattaisiin 1 momentissa. Vaikka niihin liittyvää säädöstarvetta ei tällä hetkellä ole tiedossa, on katsottu perustelluksi varautua tähän säätämällä valtuudesta antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä. Tätä puoltaa toisaalta se, että ei ole tarkkaan tiedoissa, minkä tyyppistä toimintaa uusien tuotealojen tuottajaorganisaatiot tulisivat harjoittamaan ja toisaalta se, että myös nykyisin toiminnassa olevien hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatioiden osalta on ilmennyt tarvetta antaa tarkempia säännöksiä kyseisistä seikoista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tuottajaorganisaation toimintojen ulkoistamista koskevia tarkempia säännöksiä. Se vastaisi nykytilaa eikä siihen esitetä muutoksia.

12 c §. *Hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaation hyväksymisen erityiset edellytykset.* Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin tuottajaorganisaatiotukea hakevien hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatioiden hyväksymistä koskevista lisävaatimuksista. Niiden osalta vaatimuksena olisi sekä jäsenten että tuotannon arvon tai määrän vähimmäismäärä. Säännös vastaisi sisällöllisesti aiemmin 12 b §:ssä säädettyjä vaatimuksia, jotka on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi rajata vain tuottajaorganisaatiotukea hakeviin hedelmä- ja vihannesalan organisaatioihin. Tuottajaorganisaatiotukea koskevan EU:n lainsäädännön soveltaminen edellyttää näiltä toimijoilta myös tuotantoa, minkä vuoksi tämä vaatimus ei voi olla vaihtoehtoinen siten kuin se olisi muiden tuottajaorganisaatioiden osalta.

12 h §. *Toimialaorganisaation hyväksymisen yleiset edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin toimialaorganisaatioiden hyväksymisen yleisistä edellytyksistä. Tältä osin viitattaisiin EU:n markkinajärjestelylainsäädäntöön. Hyväksymisestä säädetään markkinajärjestelyasetuksen 157 ja 158 artikloissa ja toimialaorganisaation toteuttamisen järjestelyjen osalta 210 artiklassa. Niiden sisältöä on selvitetty edellä yleisperustelujen yhteydessä.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin markkinajärjestelyasetukseen siltä osin kuin siinä säädetään toimialaorganisaation perustamista, tavoitteita ja toimintaa koskevista hyväksymisedellytyksistä sekä toimijoista, joiden tulee olla edustettuina toimialaorganisaatioissa. Säännös toimisi perussääntönä momentissa ehdotettavalle valtuudelle. Mainittuja seikkoja koskevista vaatimuksista voitaisiin tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella EU:n lainsäädännössä säädetyissä rajoissa.

30 §. *Yksityistä varastointia koskevat vaatimukset.* Pykälän 4 momentissa viitataan informatiivisesti yksityisen varastoinnin asetuksen säännöksiin, jotka koskevat tuen hakijan tuotteiden varastoon toimittamista ja sieltä poistamista koskevia velvollisuuksia. Se muutettaisiin viittaukseksi EU:n interventiolainsäädäntöön, jossa asiasta nykyisin säädetään. Tarkemmin asiasta säädetään erityisesti varastoinnin täytäntöönpanoasetuksen 52 ja 53 artikloissa.

31 §. *Yksityistä varastointia koskevien tietojen ilmoittaminen ja kirjaaminen.* Pykälän 1 momentissa viitataan informatiivisesti yksityisen varastoinnin asetuksen säännöksiin, jotka koskevat tuen hakijan velvollisuutta ilmoittaa varastointiin liittyviä tietoja. Se muutettaisiin viittaukseksi EU:n interventiolainsäädäntöön, jossa asiasta nykyisin säädetään. Tarkemmin asiasta säädetään erityisesti varastoinnin täytäntöönpanoasetuksen 46, 52 ja 53 artikloissa.

32 §. *Yksityistä varastointia koskeva sopimus.* Pykälän yksityisen varastoinnin sopimusta koskeva informatiivinen viittaus kumottuun yksityisen varastoinnin asetukseen muutettaisiin viittaukseksi EU:n interventiolainsäädäntöön, jossa siitä nykyisin säädetään. Tarkemmin asiasta säädetään varastoinnin täytäntöönpanoasetuksen 49—51 artikloissa.

51 §. *Varastointiin liittyvät tarkastukset.* Pykälän 3 momentin yksityisen varastoinnin aikana tehtäviä tarkastuksia koskeva informatiivinen viittaus kumottuun yksityisen varastoinnin asetukseen muutettaisiin viittaukseksi EU:n interventiolainsäädäntöön, jossa siitä nykyisin säädetään. Tarkemmin asiasta säädetään varastoinnin täytäntöönpanoasetuksen 56—61 artikloissa.

53 §. *Varastoon toimitettavien ja sieltä poistettavien tuotteiden tarkastus.* Pykälän 1 momentissa viitataan yksityiseen varastointiin liittyvien tuotteiden varastoon toimittamisen yhteydessä tehtävien tarkastusten osalta kumottuun yksityisen varastoinnin asetukseen. Säännös muutettaisiin viittaukseksi EU:n interventiolainsäädäntöön, jossa siitä nykyisin säädetään. Tarkemmin asiasta säädetään yksityisen varastoinnin osalta varastoinnin täytäntöönpanoasetuksen 56—61 artikloissa.

Pykälän 3 momentissa viitataan yksityiseen varastointiin liittyvien tuotteiden varastosta poistamisen yhteydessä tehtävien tarkastusten osalta kumottuun yksityisen varastoinnin asetukseen. Säännös muutettaisiin viittaukseksi EU:n interventiolainsäädäntöön, jossa siitä nykyisin säädetään. Tarkemmin asiasta säädetään yksityisen varastoinnin osalta varastoinnin täytäntöönpanoasetuksen 56—61 artikloissa.

56 §. *Hyväksytyjen toimijoiden ja hintaselvityksiä antavien toimijoiden tarkastukset.* Pykälän 2 momentin 5 kohtaan, jossa säädetään tuottajaorganisaatioiden hyväksymisestä, lisättäisiin toimialaorganisaatiot. Myös niiden hyväksymisedellytysten täyttymisen ja toiminnan vaatimusten mukaisuuden tarkastaminen kuuluisi Maaseutuvirastolle. On kuitenkin huomioitava, että toimivalta toimialaorganisaatioiden toteuttamien järjestelyjen kilpailuoikeudelliseen arviointiin kuuluu kilpailulain nojalla Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Asiaa koskeva informatiivinen viittaus kilpailulainsäädäntöön ehdotetaan tehtäväksi 2 §:n muutoksen yhteydessä.

85 a §. *Tuottaja- ja toimialaorganisaatioihin liittyvät hallinnolliset pakkokeinot.* Tuottajaorganisaatioille asetettavia hallinnollisia pakkokeinoja koskeva säännös ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös toimialaorganisaatioita. Kyseessä ovat vastaaventyyppiset toimijat, jotka viranomaisen on erikseen hyväksyttävä ja joiden on noudatettava EU:n lainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön säännöksiä. Säännöksen mukaan Maaseutuvirasto voisi antaa toimialaorganisaatiolle määräyksen toimittaa puuttuvat tiedot määräajassa. Jos se ei toimita EU:n markkinajärjestelylainsäädännössä tai tämän lain nojalla edellytetyjä tietoja määräajassa, Maaseutuvirasto voisi asettaa tietojen toimittamista koskevan määräyksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Nämä säännökset olisivat osa seuraamussäännöksiä, joita jäsenvaltion on markkinajärjestelyasetuksen 158 artiklan mukaan asetettava toimialaorganisaatioille. Muita seuraamuksia olisivat markkinajärjestelylain 11 luvun säännökset, joita sovelletaan lain soveltamisalaan kuuluviin hyväksytyihin toimijoihin, joihin kuuluisivat myös toimialaorganisaatiot.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lakiehdotuksen 12 b § 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi valtuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä tuottajaorganisaation jäsenten ja tuotannon arvon tai määrän vähimmäismäärästä, tuottajaorganisaation jäseniä, päätöksentekoa, tietojenantovelvollisuutta, kirjanpitoa, toimintaa ja muita EU:n lainsäädännössä tarkoitettuja hyväksymisedellytyksiä sekä toimintojen ulkoistamista koskevista vaatimuksista. Lakiehdotuksen 12 h §:ssä eh-

dotetaan säädettäväksi valtuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä toimialaorganisaation perustamista, tavoitteita ja toimintaa koskevista hyväksymisedellytyksistä sekä toimijoista, joiden tulee olla edustettuina toimialaorganisaatioissa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi teknisiä muutoksia eräisiin pykäliin. Muutokset koskisivat myös 31 §:n 1 ja 2 momentteja, joissa säädetään valtuudesta antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

4.1 Elinkeinovapaus ja yhdistymisvapaus

Esitykseen sisältyvät säännökset tuottajaorganisaation ja toimialaorganisaation hyväksymisestä. Hyväksymisellä on liityntä perustuslain 18 §:ssä säädettyyn elinkeinovapauden turvaamiseen. Kyseessä on tuottajien oikeus harjoittaa tiettyjen tuotteiden osalta yhteistyötä muiden tuottajien kanssa näiden perustaman EU:n lainsäädännön mukaisen tuottajaorganisaation puitteissa. Kyse ei siten ole toimijoilta edellytettävästä hyväksymisestä, vaan toimijoille vapaaehtoisesta järjestelmästä.

Tuottajaorganisaation ja toimialaorganisaation hyväksymisen edellytyksistä säädetään suoraan sovellettavassa EU:n lainsäädännössä. Ehdotettavassa laissa säädettäisiin kansalliseen säädösvaltaan kuuluvista hyväksymisen edellytyksistä, kuten organisaatioon kuuluvien tuottajien ja organisaation kaupan pitämisen tuotannon arvon vähimmäismääristä. Esitykseen sisältyvät säännökset organisaatioiden hyväksymisestä siltä osin kuin niistä on säädettävä kansallisesti.

Hyväksymisessä on kyse EU:n lainsäädännön täytäntöönpanoa koskevasta järjestelystä. Säännöksiä ei ole pidetty ongelmallisina perustuslain 18 §:n kannalta. Kyseinen hyväksymisyjärjestelmä rinnastuu markkinajärjestelylaissa nykyisin säädettyihin hyväksymisyjärjestelmiin. Markkinajärjestelylakiin liittyvien toimijoiden hyväksymistä koskevien säännösten osalta perustuslakivaliokunta on todennut (PeVL 34/2012 vp.) seuraavaa: "Ehdotettu sääntely perustuu EU:n markkinajärjestelylainsäädäntöön, joka velvoittaa jäsenvaltiota varmistamaan, että markkinajärjestelyn täytäntöönpanoon liittyvää toimintaa harjoittaa vain jäsenvaltion hyväksymä tai luvan saanut toimija. Sääntelylle on EU:n yhteisen maatalouspolitiikan toteuttamiseen ja markkinajärjestelyn toimeenpanoon liittyvät hyväksyttävät perusteet. Ehdotettu sääntely ei ole ongelmallista perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta."

Hyväksymisellä ei ole katsottu olevan vaikutuksia myöskään perustuslain 13 §:ssä säädettyyn yhdistymisvapauteen. Organisaatioon kuulumisen olisi vapaaehtoista ja tuottajat voisivat laukiehdotuksen estämättä perustaa erilaisia yhteenliittymiä ja muutoinkin organisoida toimintansa elinkeinotoimintaa koskevassa lainsäädännössä säädetyin edellytyksin.

Hyväksymisen voimassaoloon sovellettaisiin voimassa olevia tuottajaorganisaatioita koskevia markkinajärjestelylain säännöksiä. Hyväksymisen peruuttamisen edellytyksiin sovellettaisiin, mitä markkinajärjestelylaissa säädettyjen hyväksymisen peruuttamisen edellytyksistä säädetään. Nämä säännökset on annettu perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 34/2012 vp.) eikä niitä ole tarpeen muuttaa.

4.2 Viranomaisten toimivalta ja kotirauha

Tuottajaorganisaatioiden hyväksymisedellytysten tarkastuksiin ja niihin liittyvään viranomaisen tarkastusoikeuteen sovellettaisiin markkinajärjestelylain voimassa olevia, nykyisin hedelmä- ja vihannesalan ja maitotuotealan tuottajaorganisaatioihin sovellettavia säännöksiä. Tarkastusoikeus ei koskisi kotirauhan piiriin kuuluvia tiloja. Sisällöllisesti sääntely vastaisi markkinajärjestelylaissa jo nykyisin säädettyjä vastaavatyyppejä perustuslakivaliokunnassa käsiteltyjä (PeVL 34/2012 vp.) säännöksiä. Myös tarkastuksiin liittyvät menettelylliset ja oikeusturvatakeet olisivat vastaavat. Voimassa oleva markkinajärjestelylain 49 §, jonka mukaan tarkastuksissa sovelletaan hallintolain 39 §:n säännöksiä, tulisi sovellettavaksi myös nyt käsiteltävänä olevaan esitykseen liittyvissä tarkastuksissa.

4.3 Norminantovaltuus

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Esityksessä on pyritty varmistamaan, että valtuussäännökset eivät koske seikkoja, joista voidaan säätää vain lailla. Asetuksenantovaltuuden osalta on huomioitu sitä koskeva lausuntokäytäntö, joka ilmenee esimerkiksi perustuslakivaliokunnan lausunnoista PeVL 43/2006 vp, 25/2005 vp ja 47/2001 vp.

Perustuslakivaliokunta on kyseistä markkinajärjestelylakia käsitelleessään (PeVL 34/2012 vp) todennut, että asetuksenantajan valtaa rajoittaa lakiehdotuksen säännösten lisäksi verraten yksityiskohtainen maataloustuotteiden markkinajärjestelyä koskeva lainsäädäntö, ja että tämä sääntely muodostaa valiokunnan lausuntokäytäntö (PeVL 37/2005 vp) huomioon ottaen sen kokonaisuuden, jota tarkempia säännöksiä voidaan valtuuksien nojalla antaa. Ehdotettavissa valtuussäännöksissä on huomioitu EU:n lainsäädäntö viittaamalla tarkempien säännösten antamiseen EU:n lainsäädännössä säädetyissä rajoissa.

Ehdotettavan norminantovaltuuden osalta on huomioitu perustuslain 80 §:n täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta koskevat vaatimukset, joita on käsitelty esimerkiksi lausunnon PeVL 1/2004. Lisäksi norminantovaltuutta rajaa EU:n lainsäädännön sisältö sekä se, että tarkempia säännöksiä voitaisiin antaa vain, jos EU:n lainsäädännössä tätä jäsenvaltiolta edellytetään tai annetaan tähän oikeus. Perustuslakivaliokunnan maataloustukijärjestelmien sääntelystä lausumat aiemmat kannanotot huomioon ottaen tämä sääntely muodostaa sen kokonaisuuden, jota "tarkempia" säännöksiä valtioneuvosto voi valtuuksien nojalla antaa (PeVL 25/2005 ja siinä mainitut lausunnot). Myös elintarvikelainsäädännön täytäntöönpanon osalta perustuslakivaliokunta on viitannut (PeVL 37/2005 vp.) siihen, että asetuksenantajan toimivaltaa rajoittaa lakiehdotuksen säännösten lisäksi EU:n yksityiskohtainen lainsäädäntö ja että tämä sääntely muodostaa valiokunnan lausuntokäytäntö huomioon ottaen kokonaisuuden, jota tarkempia säännöksiä valtioneuvosto voisi valtuuksien nojalla antaa. Ehdotettavissa valtuussäännöksissä asetuksenantajan toimivaltaa on vielä nimenomaisesti sidottu EY-lainsäädäntöön (PeVL 45/2001). Valtuussäännösten tulkintaa ja niiden nojalla annettavien säännösten sisältöä rajoittaa myös perustuslain 80 §:n 1 momentin säännös.

Ehdotettavan 12 b §:n 1 momentin mukaan tuottajaorganisaation hyväksymisedellytyksenä olisi, että sen osakkaina tai jäseninä on toiminnalle asetettujen tavoitteiden tehokkaan toteuttamisen kannalta riittävä määrä hyväksyttävän toiminnan kohteena olevien tuotteiden tuottajia tai sen välityksellä kaupan pidetyn tuotannon arvo tai määrä on toiminnalle asetettujen tavoitteiden tehokkaan toteuttamisen kannalta ja hyväksyttävän toiminnan kohteena olevat tuotteet ja tuottajajäsenten lukumäärä huomioiden riittävä. Saman pykälän 2 momentin nojalla jäsenten määrää ja kaupan pidetyn tuotannon arvoa tai määrää koskevista vaatimuksista voitaisiin

antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella EU:n lainsäädännössä säädetyissä rajoissa. Ehdotettava valtuussäännös vastaa asiasisällöllisesti voimassa olevan 12 b §:n säännöksiä, jonka nojalla on nykyisin täsmennetty esimerkiksi hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatioilta edellytettävää jäsenten lukumäärää ja tuotannon arvon euromäärää. Kyseinen säännös on annettu perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Lisäksi 12 b §:n 2 momentissa ehdotettava valtuus kattaisi EU:n lainsäädännössä tarkoitetut tuottajaorganisaation hyväksymisedellytykset. Näistä säädetään markkinajärjestelyasetuksen 152 -154 artikloissa. Ehdotettavassa 12b §:n 1 momentissa lueteltaisiin keskeiset hyväksymisedellytykset, joiden osalta arvioidaan voivan tulla tarvetta antaa tarkempia säännöksiä. Saman pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tuottajaorganisaation toimintojen ulkoistamista koskevia tarkempia säännöksiä. Säännös vastaa nykytilaa eikä siihen esitetä muutoksia.

Lakiehdotuksen 12 h §:ssä ehdotetaan säädettäväksi valtuudesta antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella toimialaorganisaation perustamista, tavoitteita ja toimintaa koskevista hyväksymisedellytyksistä sekä toimijoita, joiden tulee olla edustettuina toimialaorganisaatiossa.

Edellä selvitettyjen valtuussäännösten kattamat seikat on säädetty lain tasoisessa perussäännöksessä. Niitä rajoittaa lisäksi EU:n lainsäädäntö, joka on erikseen todettu myös säännöstehtävissä siten, että tarkempia säännöksiä voidaan antaa vain EU:n lainsäädännössä säädetyissä rajoissa. Säädosvaltuutta rajoittaa myös se, että vain tietyntyyppisistä seikoista voidaan säätää lakia alemmanasteisin säännöksin.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi teknisiä muutoksia eräisiin pykäliin. Muutokset koskisivat myös 31 §:n 1 ja 2 momentteja, joissa säädetään valtuudesta antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Säännöksiin ei esitetä valtuutta koskevia muutoksia, vaan muutokset koskisivat säännöksissä mainitun EU:n lainsäädännön viittausten päivittämistä. Kaikki nämä säännökset on annettu perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 34/2012 vp).

Edellä esitettyyn viitaten hallitus katsoo, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksityksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain (999/2012) 3 §:n 15 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1194/2013,
muutetaan 2 §, 3 §:n 4 ja 34 kohta, 8 §:n 1 momentti, 3 a luvun otsikko, 12 a §:n otsikko ja 1 momentti, 12 b §, 30 §:n 4 momentti, 31 ja 32 §, 51 §:n 3 momentti, 53 §, 56 §:n 2 momentin 5 kohta ja 85 a §, sellaisina kuin niistä ovat 2 § osaksi laeissa 1359/2014, 1363/2014, 313/2016 ja 329/2016, 3 §:n 4 kohta, 3 a luvun otsikko, 12 a §:n otsikko ja 1 momentti, 51 §:n 3 momentti, 56 §:n 2 momentin 5 kohta ja 85 a § laissa 1194/2013, 3 §:n 34 kohta laissa 1363/2014, 12 b § laeissa 1194/2013 ja 329/2016, 53 § osaksi laissa 1194/2013, sekä
lisätään 12 c §:ään sellaisena kuin se on laeissa 1194/2013 ja 329/2016, siitä viimeksi mainitulla lailla kumotun 2 momentin tilalle uusi 2 momentti ja lakiin uusi 12 h § seuraavasti:

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään:

1) maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1308/2013, jäljempänä *markkinajärjestelyjärjestelyasetus*, tarkoitetusta mehiläishoitoalan kansallisesta tuesta ja sokerijuurikkaan viljelijöille myönnettävästä tuesta sekä kansallisesti tietyille aloille Suomessa maksettavista tuista, säädetään maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetussa laissa (1559/2001);

2) markkinajärjestelyasetuksessa tarkoitetun porojen ja porotuotteiden tuotantoon ja kaupan pitämiseen liittyvän tuen täytäntöönpanosta säädetään porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetussa laissa (986/2011);

3) markkinajärjestelyasetuksessa tarkoitettujen tuontitullien ja lisätuontitullien kantamisesta säädetään tullilaissa (304/2016);

4) markkinahäiriötilanteissa viljelijöille myönnettävistä tuista säädetään Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle (193/2013) annetussa laissa.

Tämän lain nojalla hyväksytyjen tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden sopimusten, päätösten ja menettelytapojen hyväksyttävyydestä, hyväksyttävyyden arvioinnista ja näissä asioissa toimivaltaisista viranomaisista säädetään markkinajärjestelyasetuksessa ja kilpailulaissa (948/2011).

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) *EU:n hampputuotteiden tuontilainsäädännöllä* markkinajärjestelyasetuksen 189 artiklaa ja horisontaaliasetuksen 64 artiklaa sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 täydentämisestä tuonti- ja vientitodistusjärjestelmän soveltamista koskevien sääntöjen osalta, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 täyden-

tämisestä tällaisten todistusten osalta asetettujen vakuuksien vapauttamista ja pidättämistä koskevien sääntöjen osalta, komission asetusten (EY) N:o 2535/2001, (EY) N:o 1342/2003, (EY) N:o 2336/2003, (EY) N:o 951/2006, (EY) N:o 341/2007 ja (EY) N:o 382/2008 muuttamisesta sekä komission asetusten (EY) N:o 2390/98, (EY) N:o 1345/2005, (EY) N:o 376/2008 ja (EY) N:o 507/2008 kumoamisesta annetun komission delegoidun asetuksen 2016/1237 9 artiklaa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 soveltamista koskevista säännöistä tuonti- ja vientitodistusjärjestelmän osalta annetun komission täytäntöönpanoasetuksen 2016/1239 hampputuotteiden tuontia koskevia säännöksiä;

34) *EU:n interventiolainsäädännöllä* markkinajärjestelyasetuksen II osan I osaston I luvun 1—4 jaksoa, horisontaaliasetuksen 7, 8, 58—60, 62, 64 ja 66 artiklaa sekä niiden täytäntöönpanosta annettua sekä vanhan markkinajärjestelyasetuksen nojalla annettua maataloustuotteiden julkista ja yksityistä varastointia koskevaa EU:n lainsäädäntöä;

8 §

Interventiovarastointiin liittyvien tuotteiden maksaminen ja kustannusten korvaaminen

Viljatuotteiden interventiomyyjän oikeudesta tarjota tuotteet otettavaksi interventiovaraston haltuun niiden varastointipaikassa ilman kuljetusta sekä viranomaisen velvollisuudesta tässä tapauksessa vähentää tuotteiden hinnasta tuotteiden kuljetusta ja varastosta poistoa koskevat kustannukset säädetään EU:n interventiolainsäädännössä. Kustannusten vähentämisestä päättää Maaseutuvirasto.

3 a luku

Tuottajaorganisaatiot ja toimialaorganisaatiot

12 a §

Tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden hyväksymistä koskevat yhteiset säännökset

Maaseutuvirasto päättää tässä luvussa tarkoitetun tuottajaorganisaation ja toimialaorganisaation hyväksymisestä hakemuksesta.

12 b §

Tuottajaorganisaation hyväksymisen yleiset edellytykset

Tuottajaorganisaatioksi voidaan hyväksyä markkinajärjestelyasetuksen 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tuotealalla toimiva rekisteröity yhteisö, joka täyttää tuottajaorganisaation jäseniä, päätöksentekoa, tietojenantovelvollisuutta, kirjanpitoa, toimintaa ja muita hyväksymisen edellytyksiä koskevat EU:n markkinajärjestelylainsäädännössä ja tässä luvussa säädetty vaatimukset ja jonka:

1) osakkaina tai jäseninä on toiminnalle asetettujen tavoitteiden tehokkaan toteuttamisen kannalta riittävä määrä hyväksyttävän toiminnan kohteena olevien tuotteiden tuottajia (*tuottajajäsen*); tai

2) välityksellä kaupan pidetyn tuotannon arvo tai määrä on toiminnalle asetettujen tavoitteiden tehokkaan toteuttamisen kannalta ja hyväksyttävän toiminnan kohteena olevat tuotteet ja tuottajajäsenten lukumäärä huomioiden riittävä.

HE 144/2016 vp

Tuottajajäsenten määrää, kaupan pidetyn tuotannon arvoa ja määrää sekä muita hyväksymisedellytyksiä koskevista vaatimuksista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella EU:n lainsäädännössä säädetyissä rajoissa.

Tuottajaorganisaatio voi ulkoistaa toimintojaan EU:n markkinajärjestelylainsäädännössä säädetyin edellytyksin. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa ulkoistamista koskevia tarkempia säännöksiä.

12 c §

Hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaation hyväksymisen erityiset edellytykset

Tuottajaorganisaatiotukea hakevan hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaation on 12 b §:n 1 momentissa säädetyistä poiketen täytettävä mainitun momentin 1 ja 2 kohdassa säädetyt vaatimukset.

12 h §

Toimialaorganisaation hyväksymisen yleiset edellytykset

Toimialaorganisaatioksi hyväksytään rekisteröity yhteisö, joka täyttää hyväksymisen edellytyksiä koskevat EU:n markkinajärjestelylainsäädännössä ja tässä luvussa säädetyt vaatimukset.

Markkinajärjestelyasetuksessa säädetään toimialaorganisaation perustamista, tavoitteita ja toimintaa koskevista hyväksymisedellytyksistä sekä toimijoista, joiden tulee olla edustettuina toimialaorganisaatioissa. Mainittuja seikkoja koskevista vaatimuksista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella EU:n lainsäädännössä säädetyissä rajoissa.

30 §

Yksityistä varastointia koskevat vaatimukset

Yksityisen varastoinnin tuen hakija voi siirtää tuen kohteena olevia tuotteita toiseen varastoon vain Maaseutuviraston luvalla. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että siirto on tarpeen tuotteiden asianmukaisten säilytysolosuhteiden turvaamisen tai muun vastaavan poikkeuksellisen ja ennakoimattoman syyn vuoksi. Yksityisen varastoinnin tuen hakijan velvollisuudesta toimittaa tuotteet varastoon ja poistaa ne sieltä määräajassa sekä muista tuen hakijan varastointiin liittyvistä velvollisuuksista säädetään EU:n interventiolainsäädännössä.

31 §

Yksityistä varastointia koskevien tietojen ilmoittaminen ja kirjaaminen

Yksityisen varastoinnin tuen saajan on pidettävä kirjaa ja ilmoitettava Maaseutuvirastolle tiedoista, jotka ovat tarpeellisia varastointia koskevien vaatimusten noudattamisen varmistamiseksi. Tuotteiden varastointiin liittyvien tietojen kirjaamista ja ilmoittamista koskevista vaatimuksista voidaan antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella EU:n lainsäädännössä säädetyissä rajoissa. Tuen hakijan velvollisuudesta ilmoittaa tuotteiden toimitusta, käytettäviä varastoja, varastointimenettelyjä ja varastosta poistoa koskevia tietoja säädetään lisäksi EU:n interventiolainsäädännössä.

Yksityisen varastoinnin tuen saajalta edellytettävien ilmoitusten määräajoista säädetään EU:n interventiolainsäädännössä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa EU:n interventiolainsäädännössä sallittuja säännöksiä ilmoitusten määräajoista, jos tämä on tarpeen tuotteiden tarkastusten suunnittelun ja toteuttamisen varmistamiseksi.

32 §

Yksityistä varastointia koskeva sopimus

Velvollisuudesta vahvistaa tuen myöntävän viranomaisen ja tuen hakijan välinen yksityistä varastointia koskeva sopimus säädetään EU:n interventiolainsäädännössä. Sopimuksen laatii Maaseutuvirasto. Maaseutuviraston on varmistettava, että sopimukseen sisällytetään EU:n interventiolainsäädännössä ja tässä laissa tarkoitetut yksityistä varastointia koskevat vaatimukset.

51 §

Varastointiin liittyvät tarkastukset

Yksityiseen varastointiin käytettyjen tilojen ja niiden varastointiolosuhteiden ja varastointimenettelyjen sekä varastoitujen tuotteiden määrän, laadun, pakkaustavan ja pakkausmerkintöjen vaatimustenmukaisuuden tarkastaa EU:n interventiolainsäädännössä edellytetyllä tavalla Tulli.

53 §

Varastoon toimitettavien ja sieltä poistettavien tuotteiden tarkastus

Maaseutuvirasto tarkastaa luottomaksi leikattavan naudanlihan, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus viljatuotteiden ja Tulli muiden tuotteiden määrän, laadun, pakkaustavan ja pakkausmerkintöjen vaatimustenmukaisuuden tuotteiden interventiovarastoon ja yksityisessä varastoinnissa käytettäviin tiloihin toimittamisen yhteydessä EU:n interventiolainsäädännössä tarkoitetulla tavalla. Elintarviketurvallisuusvirasto kuitenkin ottaa ja tutkii näytteet interventiovarastoon toimitettavasta voista ja maitojauheesta sekä tutkii interventiovarastoon toimitettavista viljatuotteista otetut näytteet.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tarkastaa sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, yksittäisten interventiovarastolle toimitettavien viljatuotekuormien laadun aistinvaraisesti (*viljatuotteiden alustava laaduntarkastus*) ennen tuotteiden siirtoa varastoon, jos tämä on tarpeen selvästi laatuvaatimuksista poikkeavien erien erottamisen varmistamiseksi.

Tulli tarkastaa tuotteiden määrän, laadun, pakkaustavan ja pakkausmerkintöjen vaatimustenmukaisuuden yksityisessä varastoinnissa käytettävistä tiloista poistamisen yhteydessä EU:n interventiolainsäädännössä tarkoitetulla tavalla. Maaseutuvirasto tarkastaa luottomaksi leikat-tavan naudanlihan, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus viljatuotteiden ja Tulli muiden tuotteiden määrän, laadun, pakkaustavan ja pakkausmerkintöjen vaatimustenmukaisuuden interventiovarastosta poistamisen yhteydessä, jos tämä on tarpeen tuotteiden vaatimustenmukaisuuden varmistamiseksi.

Tässä pykälässä tarkoitetulla viranomaisella on tuotteiden varastoon toimittamisen tai sieltä poistamisen yhteydessä oikeus päästä tuotteiden varastointiin ja lastaamiseen käytettyihin tiloihin ja tarkastaa tuotteet ja niitä koskevat tuotteiden toimittajan asiakirjat sekä varastonpitäjän tuotteita koskevat asiakirjat ja kirjanpito tuotteiden vaatimustenmukaisuuden ja annettujen

tietojen oikeellisuuden varmistamisen edellyttämässä laajuudessa. Jos viljatuotteet tarjotaan interventiovarastoon niiden varastointipaikassa tai jos tarjottujen viljatuotteiden sijaintia ilmoitetussa varastointipaikassa on syytä epäillä, viranomaisella on lisäksi oikeus päästä varastoinnissa ennen tuotteiden toimittamista interventiovarastoon käytettäviin tiloihin ja tarkastaa tuotteet ja tuotteita koskevat varastonpitäjän ja tarjoajan asiakirjat ja kirjanpito. Tarkastusta ei kuitenkaan saa suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa.

56 §

Hyväksytyjen toimijoiden ja hintaselvityksiä antavien toimijoiden tarkastukset

Maaseutuvirasto tarkastaa:

5) hyväksymistä hakevan ja hyväksytyt tuottaja- ja toimialaorganisaation hyväksymisedellytysten täyttymisen ja toiminnan vaatimustenmukaisuuden.

85 a §

Tuottaja- ja toimialaorganisaatioihin liittyvät hallinnolliset pakkokeinot

Jos tuottaja- tai toimialaorganisaatio ei toimita EU:n markkinajärjestelylainsäädännössä tai tässä laissa edellytetyjä tietoja määräajassa, Maaseutuvirasto voi antaa tuottaja- tai toimialaorganisaatiolle määräyksen toimittaa puuttuvat tiedot määräajassa. Maaseutuvirasto voi asettaa tietojen toimittamista koskevan määräyksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Helsingissä 15 päivänä syyskuuta 2016

Pääministeri

Juha Sipilä

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Laki

maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain (999/2012) 3 §:n 15 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1194/2013,
muutetaan 2 §, 3 §:n 4 ja 34 kohta, 8 §:n 1 momentti, 3 a luvun otsikko, 12 a §:n otsikko ja 1 momentti, 12 b §, 30 §:n 4 momentti, 31 ja 32 §, 51 §:n 3 momentti, 53 §, 56 §:n 2 momentin 5 kohta ja 85 a §, sellaisina kuin niistä ovat 2 § osaksi laeissa 1359/2014, 1363/2014, 313/2016 ja 329/2016, 3 §:n 4 kohta, 3 a luvun otsikko, 12 a §:n otsikko ja 1 momentti, 51 §:n 3 momentti, 56 §:n 2 momentin 5 kohta ja 85 a § laissa 1194/2013, 3 §:n 34 kohta laissa 1363/2014, 12 b § laeissa 1194/2013 ja 329/2016, 53 § osaksi laissa 1194/2013, sekä
lisätään 12 c §:ään sellaisena kuin se on laeissa 1194/2013 ja 329/2016, siitä viimeksi mainitulla lailla kumotun 2 momentin tilalle uusi 2 momentti ja lakiin uusi 12 h § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään:

1) markkinajärjestelyasetuksessa tarkoitettun maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta säädetään Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa (355/1995);

2) markkinajärjestelyjärjestelyasetuksessa tarkoitettua mehiläishoitoalan kansallisesta tuesta, sokerijuurikkaan viljelijöille myönnettävästä tuesta ja kansallisesti tietyille aloille Suomessa maksettavista tuista, säädetään maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetussa laissa (1559/2001);

3) markkinajärjestelyasetuksessa tarkoitettujen porojen ja porotuotteiden tuotantoon ja kaupan pitämiseen liittyvän tuen täytäntöönpanosta säädetään porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaissa (45/2000);

Ehdotus

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään:

1) *maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1308/2013, jäljempänä **markkinajärjestelyjärjestelyasetus***, tarkoitettua mehiläishoitoalan kansallisesta tuesta ja sokerijuurikkaan viljelijöille myönnettävästä tuesta sekä kansallisesti tietyille aloille Suomessa maksettavista tuista, säädetään maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetussa laissa (1559/2001);

2) markkinajärjestelyasetuksessa tarkoitettujen porojen ja porotuotteiden tuotantoon ja kaupan pitämiseen liittyvän tuen täytäntöönpanosta säädetään porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetussa laissa (986/2011);

3) markkinajärjestelyasetuksessa tarkoitettujen tuontitullien ja lisätuontitullien kantaamisesta säädetään tullilaissa (304/2016);

HE 144/2016 vp

Voimassa oleva laki

4) markkinajärjestelyasetuksessa tarkoitettujen tuontitullien ja lisätuontitullien kantasesta säädetään tullilaissa (304/2016);

5) markkinahäiriötilanteissa viljelijöille myönnettävistä tuista säädetään Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle (193/2013) annetussa laissa.

Tämän lain nojalla hyväksytyjen tuottajaorganisaatioiden sopimusten, päätösten ja menettelytapojen hyväksyttävyydestä, hyväksyttävyyden arvioinnista ja näissä asioissa toimivaltaisista viranomaisista säädetään *maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1308/2013, jäljempänä markkinajärjestelyasetus*, ja kilpailulaissa (948/2011).

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) *EU:n hampputuotteiden tuontilainsäädännöllä* markkinajärjestelyasetuksen 189 artiklan ja horisontaalasetuksen 64 artiklan sekä kuiduntuotantoon tarkoitettun pellavan ja hampun yhteisestä markkinajärjestelystä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1673/2000 yksityiskohtaisista soveltamissäännöistä annetun komission asetuksen (EY) N:o 507/2008 säännöksiä;

Ehdotus

4) markkinahäiriötilanteissa viljelijöille myönnettävistä tuista säädetään Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle (193/2013) annetussa laissa.

Tämän lain nojalla hyväksytyjen tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden sopimusten, päätösten ja menettelytapojen hyväksyttävyydestä, hyväksyttävyyden arvioinnista ja näissä asioissa toimivaltaisista viranomaisista säädetään *markkinajärjestelyasetuksessa ja kilpailulaissa* (948/2011).

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) *EU:n hampputuotteiden tuontilainsäädännöllä* markkinajärjestelyasetuksen 189 artiklaa ja horisontaalasetuksen 64 artiklaa sekä *Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 täydentämisestä tuonti- ja vientitodistusjärjestelmän soveltamista koskevien sääntöjen osalta, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 täydentämisestä tällaisten todistusten osalta asetettujen vakuuksien vapauttamista ja pidättämistä koskevien sääntöjen osalta, komission asetusten (EY) N:o 2535/2001, (EY) N:o 1342/2003, (EY) N:o 2336/2003, (EY) N:o 951/2006, (EY) N:o 341/2007 ja (EY) N:o 382/2008 muuttamisesta sekä komission asetusten (EY) N:o 2390/98, (EY) N:o 1345/2005, (EY) N:o 376/2008 ja (EY) N:o 507/2008 kumoamisesta annetun komission delegoidun asetuksen 2016/1237 9 artiklaa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 soveltamista koskevista säännöistä tuonti- ja vientitodistusjärjestelmän osalta annetun komission täytäntöönpanoasetuksen*

HE 144/2016 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2016/1239 hampputuotteiden tuontia koskevia säännöksiä;

15) yksityisen varastoinnin asetuksella yksityisen varastoinnin tuen myöntämistä koskevista yhteisistä säännöistä eräiden maataloustuotteiden alalla annettua komission asetusta (EY) N:o 826/2008;

kumotaan

34) EU:n interventiolainsäädännöllä markkinajärjestelyasetuksen II osan I osaston I luvun 1, 2 ja 4 jakson, horisontaalasetuksen 7, 8, 58—60, 62 ja 64 artiklojen ja niiden täytäntöönpanosta annetun sekä vanhan markkinajärjestelyasetuksen nojalla annetun maataloustuotteiden julkista varastointia koskevan EU:n lainsäädännön säännöksiä;

34) EU:n interventiolainsäädännöllä markkinajärjestelyasetuksen II osan I osaston I luvun 1—4 jaksoa, horisontaalasetuksen 7, 8, 58—60, 62, 64 ja 66 artiklaa sekä niiden täytäntöönpanosta annettua sekä vanhan markkinajärjestelyasetuksen nojalla annettua maataloustuotteiden julkista ja yksityistä varastointia koskevaa EU:n lainsäädäntöä;

8 §

8 §

Interventiovarastointiin liittyvien tuotteiden maksaminen ja kustannusten korvaaminen

Interventiovarastointiin liittyvien tuotteiden maksaminen ja kustannusten korvaaminen

Viljatuotteiden interventiomyyjän oikeudesta tarjota tuotteet otettavaksi interventiovaraston haltuun niiden varastointipaikassa ilman kuljetusta sekä viranomaisen velvollisuudesta tässä tapauksessa vähentää tuotteiden hinnasta tuotteiden kuljetusta ja varastosta poistoa koskevat kustannukset säädetään EU:n interventiolainsäädännössä. Kustannusten vähentämisestä päättää Maaseutuvirasto. *Vähennettäviä kustannuksia ovat yleistä hintatasoa vastaavat kohtuulliset kuljetusta ja varastosta poistoa koskevat kustannukset. Vähennettävistä kustannuksista annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.*

Viljatuotteiden interventiomyyjän oikeudesta tarjota tuotteet otettavaksi interventiovaraston haltuun niiden varastointipaikassa ilman kuljetusta sekä viranomaisen velvollisuudesta tässä tapauksessa vähentää tuotteiden hinnasta tuotteiden kuljetusta ja varastosta poistoa koskevat kustannukset säädetään EU:n interventiolainsäädännössä. Kustannusten vähentämisestä päättää Maaseutuvirasto.

3 a luku

3 a luku

Tuottajaorganisaatiot

Tuottajaorganisaatiot ja toimialaorganisaatiot

12 a §

12 a §

Tuottajaorganisaatioiden hyväksymistä koskevat yhteiset säännökset

Tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden hyväksymistä koskevat yhteiset säännökset

Maaseutuvirasto päättää tässä luvussa tar-

Maaseutuvirasto päättää tässä luvussa tar-

HE 144/2016 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

koitetun tuottajaorganisaation hyväksymisestä hakemuksesta.

koitetun tuottajaorganisaation ja toimialaorganisaation hyväksymisestä hakemuksesta.

12 b §

12 b §

Tuottajaorganisaation hyväksymisen yleiset edellytykset

Tuottajaorganisaation hyväksymisen yleiset edellytykset

Jos markkinajärjestelyasetuksessa edellytetään tuottajaorganisaation hyväksymistä, tuottajaorganisaatioksi hyväksytään osakeyhtiö tai osuuskunta, joka täyttää hyväksymisen edellytyksiä koskevat EU:n markkinajärjestelylainsäädännössä ja tässä luvussa säädetyt vaatimukset ja jonka:

Tuottajaorganisaatioksi voidaan hyväksyä markkinajärjestelyasetuksen 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tuotealalla toimiva rekisteröity yhteisö, joka täyttää tuottajaorganisaation jäseniä, päätöksentekoa, tietojenantovelvollisuutta, kirjanpitoa, toimintaa ja muita hyväksymisen edellytyksiä koskevat EU:n markkinajärjestelylainsäädännössä ja tässä luvussa säädetyt vaatimukset ja jonka:

1) osakkaina tai jäseninä on toiminnalle asetettujen tavoitteiden tehokkaan toteuttamisen kannalta riittävä määrä hyväksyttävän toiminnan kohteena olevien tuotteiden tuottajia (*tuottajajäsen*); ja

1) osakkaina tai jäseninä on toiminnalle asetettujen tavoitteiden tehokkaan toteuttamisen kannalta riittävä määrä hyväksyttävän toiminnan kohteena olevien tuotteiden tuottajia (*tuottajajäsen*); tai

2) välityksellä kaupan pidetyn tuotannon arvo tai määrä on toiminnalle asetettujen tavoitteiden tehokkaan toteuttamisen kannalta ja hyväksyttävän toiminnan kohteena olevat tuotteet ja tuottajajäsenten lukumäärä huomioiden riittävä.

2) välityksellä kaupan pidetyn tuotannon arvo tai määrä on toiminnalle asetettujen tavoitteiden tehokkaan toteuttamisen kannalta ja hyväksyttävän toiminnan kohteena olevat tuotteet ja tuottajajäsenten lukumäärä huomioiden riittävä.

Tuottajajäsenten ja kaupan pidetyn tuotannon arvon vähimmäismäärää koskevista vaatimuksista sekä kaupan pidetyn tuotannon arvon laskemistavasta annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella EU:n lainsäädännössä säädetyissä rajoissa.

Tuottajajäsenten määrää, kaupan pidetyn tuotannon arvoa ja määrää sekä muita hyväksymisedellytyksiä koskevista vaatimuksista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella EU:n lainsäädännössä säädetyissä rajoissa.

Tuottajaorganisaatio voi ulkoistaa toimintojaan EU:n markkinajärjestelylainsäädännössä säädetyin edellytyksin. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa ulkoistamista koskevia tarkempia säännöksiä.

Tuottajaorganisaatio voi ulkoistaa toimintojaan EU:n markkinajärjestelylainsäädännössä säädetyin edellytyksin. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa ulkoistamista koskevia tarkempia säännöksiä.

12 c §

12 c §

Hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaation hyväksymisen erityiset edellytykset

Hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaation hyväksymisen erityiset edellytykset

Tuottajaorganisaatiotukea hakevan hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaation

Voimassa oleva laki

Ehdotus

on 12 b §:n 1 momentissa säädetyistä poiketen täytettävä mainitun momentin 1 ja 2 kohdassa säädetyt vaatimukset.

12 h §

Toimialaorganisaation hyväksymisen yleiset edellytykset

Toimialaorganisaatioksi hyväksytään rekisteröity yhteisö, joka täyttää hyväksymisen edellytyksiä koskevat EU:n markkinajärjestelylainsäädännössä ja tässä luvussa säädetyt vaatimukset.

Markkinajärjestelyasetuksessa säädetään toimialaorganisaation perustamista, tavoitteita ja toimintaa koskevista hyväksymisedellytyksistä sekä toimijoista, joiden tulee olla edustettuina toimialaorganisaatioissa. Mainittuja seikkoja koskevista vaatimuksista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella EU:n lainsäädännössä säädetyissä rajoissa.

30 §

Yksityistä varastointia koskevat vaatimukset

Yksityisen varastoinnin tuen hakija voi siirtää tuen kohteena olevia tuotteita toiseen varastoon vain Maaseutuviraston luvalla. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että siirto on tarpeen tuotteiden asianmukaisten säilytysolosuhteiden turvaamisen tai muun vastaavan poikkeuksellisen ja ennakoimattoman syyn vuoksi. Yksityisen varastoinnin tuen hakijan velvollisuudesta toimittaa tuotteet varastoon ja poistaa ne sieltä määräajassa sekä muista tuen hakijan varastointiin liittyvistä velvollisuuksista säädetään yksityisen varastoinnin asetuksessa.

31 §

Yksityistä varastointia koskevien tietojen ilmoittaminen ja kirjaaminen

Yksityisen varastoinnin tuen saajan on pidettävä kirjaa ja ilmoitettava Maaseutuvirastolle tiedoista, jotka ovat tarpeellisia varastointia koskevien vaatimusten noudattamisen

30 §

Yksityistä varastointia koskevat vaatimukset

Yksityisen varastoinnin tuen hakija voi siirtää tuen kohteena olevia tuotteita toiseen varastoon vain Maaseutuviraston luvalla. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että siirto on tarpeen tuotteiden asianmukaisten säilytysolosuhteiden turvaamisen tai muun vastaavan poikkeuksellisen ja ennakoimattoman syyn vuoksi. Yksityisen varastoinnin tuen hakijan velvollisuudesta toimittaa tuotteet varastoon ja poistaa ne sieltä määräajassa sekä muista tuen hakijan varastointiin liittyvistä velvollisuuksista säädetään EU:n interventiolainsäädännössä.

31 §

Yksityistä varastointia koskevien tietojen ilmoittaminen ja kirjaaminen

Yksityisen varastoinnin tuen saajan on pidettävä kirjaa ja ilmoitettava Maaseutuvirastolle tiedoista, jotka ovat tarpeellisia varastointia koskevien vaatimusten noudattamisen

Voimassa oleva laki

varmistamiseksi. Tuotteiden varastointiin liittyvien tietojen kirjaamista ja ilmoittamista koskevista vaatimuksista voidaan antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella EU:n lainsäädännössä säädetyissä rajoissa. Tuen hakijan velvollisuudesta ilmoittaa tuotteiden toimitusta, käytettäviä varastoja, varastointimenettelyjä ja varastosta poistoa koskevia tietoja säädetään lisäksi yksityisen varastoinnin asetuksessa.

Yksityisen varastoinnin tuen saajalta edellytettävien ilmoitusten määräajoista säädetään yksityisen varastoinnin asetuksessa. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa yksityisen varastoinnin asetuksessa sallittuja säännöksiä ilmoitusten määräajoista, jos tämä on tarpeen tuotteiden tarkastusten suunnittelun ja toteuttamisen varmistamiseksi.

32 §

Yksityistä varastointia koskeva sopimus

Velvollisuudesta vahvistaa tuen myöntävän viranomaisen ja tuen hakijan välinen yksityistä varastointia koskeva sopimus säädetään yksityisen varastoinnin asetuksessa. Sopimuksen laatii Maaseutuvirasto. Maaseutuviraston on varmistettava, että sopimukseen sisällytetään yksityisen varastoinnin asetuksessa ja tässä laissa tarkoitetut yksityistä varastointia koskevat vaatimukset.

51 §

Varastointiin liittyvät tarkastukset

Yksityiseen varastointiin käytettyjen tilojen ja niiden varastointiolosuhteiden ja varastointimenettelyjen sekä varastoitujen tuotteiden määrän, laadun, pakkaustavan ja pakkausmerkintöjen vaatimustenmukaisuuden tarkastaa yksityisen varastoinnin asetuksessa edellytetyllä tavalla Tulli.

Ehdotus

varmistamiseksi. Tuotteiden varastointiin liittyvien tietojen kirjaamista ja ilmoittamista koskevista vaatimuksista voidaan antaa tarkempia säännöksiä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella EU:n lainsäädännössä säädetyissä rajoissa. Tuen hakijan velvollisuudesta ilmoittaa tuotteiden toimitusta, käytettäviä varastoja, varastointimenettelyjä ja varastosta poistoa koskevia tietoja säädetään lisäksi EU:n *interventiolainsäädännössä*.

Yksityisen varastoinnin tuen saajalta edellytettävien ilmoitusten määräajoista säädetään EU:n *interventiolainsäädännössä*. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa EU:n *interventiolainsäädännössä* sallittuja säännöksiä ilmoitusten määräajoista, jos tämä on tarpeen tuotteiden tarkastusten suunnittelun ja toteuttamisen varmistamiseksi.

32 §

Yksityistä varastointia koskeva sopimus

Velvollisuudesta vahvistaa tuen myöntävän viranomaisen ja tuen hakijan välinen yksityistä varastointia koskeva sopimus säädetään EU:n *interventiolainsäädännössä*. Sopimuksen laatii Maaseutuvirasto. Maaseutuviraston on varmistettava, että sopimukseen sisällytetään EU:n *interventiolainsäädännössä* ja tässä laissa tarkoitetut yksityistä varastointia koskevat vaatimukset.

51 §

Varastointiin liittyvät tarkastukset

Yksityiseen varastointiin käytettyjen tilojen ja niiden varastointiolosuhteiden ja varastointimenettelyjen sekä varastoitujen tuotteiden määrän, laadun, pakkaustavan ja pakkausmerkintöjen vaatimustenmukaisuuden tarkastaa EU:n *interventiolainsäädännössä* edellytetyllä tavalla Tulli.

53 §

Varastoon toimitettavien ja sieltä poistettavien tuotteiden tarkastus

Maaseutuvirasto tarkastaa luuttomaksi leikattavan naudanlihan, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus viljatuotteiden ja Tulli muiden tuotteiden määrän, laadun, pakkaustavan ja pakkausmerkintöjen vaatimustenmukaisuuden tuotteiden interventiovarastoon ja yksityisessä varastoinnissa käytettäviin tiloihin toimittamisen yhteydessä EU:n interventiolainsäädännössä ja yksityisen varastoinnin asetuksessa tarkoitettulla tavalla. Elintarviketurvallisuusvirasto kuitenkin ottaa ja tutkii näytteet interventiovarastoon toimitettavasta voista ja maitojauheesta sekä tutkii interventiovarastoon toimitettavista viljatuotteista otetut näytteet.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tarkastaa sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, yksittäisten interventiovarastolle toimitettavien viljatuotekuormien laadun aistinvaraisesti (*viljatuotteiden alustava laaduntarkastus*) ennen tuotteiden siirtoa varastoon, jos tämä on tarpeen selvästi laatuvaatimuksesta poikkeavien erien erottamisen varmistamiseksi.

Tulli tarkastaa tuotteiden määrän, laadun, pakkaustavan ja pakkausmerkintöjen vaatimustenmukaisuuden yksityisessä varastoinnissa käytettävistä tiloista poistamisen yhteydessä yksityisen varastoinnin asetuksessa tarkoitettulla tavalla. Maaseutuvirasto tarkastaa luuttomaksi leikattavan naudanlihan, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus viljatuotteiden ja Tulli muiden tuotteiden määrän, laadun, pakkaustavan ja pakkausmerkintöjen vaatimustenmukaisuuden interventiovarastosta poistamisen yhteydessä, jos tämä on tarpeen tuotteiden vaatimustenmukaisuuden varmistamiseksi.

Tässä pykälässä tarkoitettulla viranomaisella on tuotteiden varastoon toimittamisen tai sieltä poistamisen yhteydessä oikeus päästä tuotteiden varastointiin ja lastaamiseen käytettyihin tiloihin ja tarkastaa tuotteet ja niitä koskevat tuotteiden toimittajan asiakirjat sekä varastonpitäjän tuotteita koskevat asiakirjat ja kirjanpito tuotteiden vaatimustenmu-

53 §

Varastoon toimitettavien ja sieltä poistettavien tuotteiden tarkastus

Maaseutuvirasto tarkastaa luuttomaksi leikattavan naudanlihan, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus viljatuotteiden ja Tulli muiden tuotteiden määrän, laadun, pakkaustavan ja pakkausmerkintöjen vaatimustenmukaisuuden tuotteiden interventiovarastoon ja yksityisessä varastoinnissa käytettäviin tiloihin toimittamisen yhteydessä EU:n interventiolainsäädännössä tarkoitettulla tavalla. Elintarviketurvallisuusvirasto kuitenkin ottaa ja tutkii näytteet interventiovarastoon toimitettavasta voista ja maitojauheesta sekä tutkii interventiovarastoon toimitettavista viljatuotteista otetut näytteet.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tarkastaa sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, yksittäisten interventiovarastolle toimitettavien viljatuotekuormien laadun aistinvaraisesti (*viljatuotteiden alustava laaduntarkastus*) ennen tuotteiden siirtoa varastoon, jos tämä on tarpeen selvästi laatuvaatimuksesta poikkeavien erien erottamisen varmistamiseksi.

Tulli tarkastaa tuotteiden määrän, laadun, pakkaustavan ja pakkausmerkintöjen vaatimustenmukaisuuden yksityisessä varastoinnissa käytettävistä tiloista poistamisen yhteydessä EU:n interventiolainsäädännössä tarkoitettulla tavalla. Maaseutuvirasto tarkastaa luuttomaksi leikattavan naudanlihan, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus viljatuotteiden ja Tulli muiden tuotteiden määrän, laadun, pakkaustavan ja pakkausmerkintöjen vaatimustenmukaisuuden interventiovarastosta poistamisen yhteydessä, jos tämä on tarpeen tuotteiden vaatimustenmukaisuuden varmistamiseksi.

Tässä pykälässä tarkoitettulla viranomaisella on tuotteiden varastoon toimittamisen tai sieltä poistamisen yhteydessä oikeus päästä tuotteiden varastointiin ja lastaamiseen käytettyihin tiloihin ja tarkastaa tuotteet ja niitä koskevat tuotteiden toimittajan asiakirjat sekä varastonpitäjän tuotteita koskevat asiakirjat ja kirjanpito tuotteiden vaatimustenmu-

HE 144/2016 vp

Voimassa oleva laki

kaisuuden ja annettujen tietojen oikeellisuuden varmistamisen edellyttämässä laajuudessa. Jos viljatuotteet tarjotaan interventiovarastoon niiden varastointipaikassa tai jos tarjottujen viljatuotteiden sijaintia ilmoitetussa varastointipaikassa on syytä epäillä, viranomaisella on lisäksi oikeus päästä varastoinnissa ennen tuotteiden toimittamista interventiovarastoon käytettäviin tiloihin ja tarkastaa tuotteet ja tuotteita koskevat varastonpitäjän ja tarjoajan asiakirjat ja kirjanpito. Tarkastusta ei kuitenkaan saa suorittaa pysyväisluonteeseen asumiseen käytettävässä tilassa.

56 §

Hyväksytyjen toimijoiden ja hintaselvityksiä antavien toimijoiden tarkastukset

Maaseutuvirasto tarkastaa:

5) hyväksymistä hakevan ja hyväksytyt tuottajaorganisaation hyväksymisedellytysten täyttymisen ja toiminnan vaatimustenmukaisuuden.

85 a §

Tuottajaorganisaatioihin liittyvät hallinnolliset pakkokeinot

Jos tuottajaorganisaatio ei toimita EU:n markkinajärjestelylainsäädännössä tai tämän lain nojalla edellytetyjä tietoja määräajassa, Maaseutuvirasto voi antaa tuottajaorganisaatiolle määräyksen toimittaa puuttuvat tiedot määräajassa. Maaseutuvirasto voi asettaa tietojen toimittamista koskevan määräyksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa.

Ehdotus

kaisuuden ja annettujen tietojen oikeellisuuden varmistamisen edellyttämässä laajuudessa. Jos viljatuotteet tarjotaan interventiovarastoon niiden varastointipaikassa tai jos tarjottujen viljatuotteiden sijaintia ilmoitetussa varastointipaikassa on syytä epäillä, viranomaisella on lisäksi oikeus päästä varastoinnissa ennen tuotteiden toimittamista interventiovarastoon käytettäviin tiloihin ja tarkastaa tuotteet ja tuotteita koskevat varastonpitäjän ja tarjoajan asiakirjat ja kirjanpito. Tarkastusta ei kuitenkaan saa suorittaa pysyväisluonteeseen asumiseen käytettävässä tilassa.

56 §

Hyväksytyjen toimijoiden ja hintaselvityksiä antavien toimijoiden tarkastukset

Maaseutuvirasto tarkastaa:

5) hyväksymistä hakevan ja hyväksytyt tuottaja- ja toimialaorganisaation hyväksymisedellytysten täyttymisen ja toiminnan vaatimustenmukaisuuden.

85 a §

Tuottaja- ja toimialaorganisaatioihin liittyvät hallinnolliset pakkokeinot

Jos tuottaja- tai toimialaorganisaatio ei toimita EU:n markkinajärjestelylainsäädännössä tai tässä laissa edellytetyjä tietoja määräajassa, Maaseutuvirasto voi antaa tuottaja- tai toimialaorganisaatiolle määräyksen toimittaa puuttuvat tiedot määräajassa. Maaseutuvirasto voi asettaa tietojen toimittamista koskevan määräyksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .